

**Universitat de les
Illes Balears**

**Títol: *Introducció a l'educació mediàtica*. Proposta de
curs de formació permanent del professorat.**

NOM AUTOR: Marina Pascual Bestard

Memòria del Treball de Final de Màster

Màster Universitari de Formació del Professorat

(Especialitat/Itinerari de Tecnologia de Serveis)

de la

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

Curs Acadèmic 2016-2017

Data: 18 de juliol de 2017

Signatura de l'autor

Nom Tutor del Treball:

Francesc Ramon Lirola Sabater

Signatura Tutor

Acceptat pel Director del Màster Universitari de _____ Signatura _____

RESUM

La necessitat d'una educació mediàtica és tan evident com ho és la poca presència que té encara en els currículums educatius actuals. Malgrat la insistència d'organismes internacionals, als que es van sumant agrupacions professionals tant de l'entorn mediàtic com educatives, les administracions encara no han apostat clarament per posar fi a aquesta mancança.

La majoria d'autors coincideixen en destacar que la primera passa ha de ser la formació dels docents en aquesta matèria, ja que els estudis evidencien el seu baix nivell en competència mediàtica i informacional. Per tot això aquest treball presenta una proposta d'activitat de formació permanent per a professorat.

L'objectiu d'aquest curs és, com indica el seu propi títol, oferir una primera aproximació a l'educació mediàtica. Amb aquesta intenció s'ha dissenyat una proposta de continguts que contempla dues vessants: la dels coneixements respecte què és i en quin context es mou l'educació mediàtica, i la destinada a oferir pautes metodològiques per la seva aplicabilitat (entesa des de la transversalitat, no com una assignatura específica) dins les aules.

PARAULES CLAU

Educació mediàtica, competència informacional, TIC, formació del professorat.

ÍNDIX

Resum.....	1
1. Presentació i justificació del treball.....	3
2. Objectius i metodologia del treball.....	5
3. Estat de la qüestió.....	6
3.1. Concepte i marc normatiu.....	7
3.2. Marc contextual.....	12
3.3. Competència mediàtica i informacional.....	15
3.4. Formació del professorat en educació mediàtica.....	19
3.5. Grau d'alfabetització mediàtica.....	21
4. Desenvolupament de la proposta.....	24
4.1. Context de la proposta.....	24
4.1.1. Marc normatiu.....	24
4.1.2. Àmbit i característiques del curs.....	27
a) Grup.....	27
b) Temporalització.....	28
c) Recursos.....	29
4.2. Objectius del curs.....	29
4.3. Proposta de continguts.....	31
4.4. Estratègia metodològica.....	36
4.5. Avaluació.....	38
4.6. Planificació de sessions: exemple.....	40
5. Conclusions.....	45
6. Referències bibliogràfiques.....	47
7. Annexos.....	51

1. Presentació i justificació del treball.

La idea de realitzar aquesta proposta sorgeix per diversos motius. Primer, perquè és un tema que engloba dos dels àmbits que més m'interessen: el món de la comunicació, els mitjans i el seu poder, i alhora el de l'educació i la formació. Segon, perquè arran de l'observació realitzada durant les meves pràctiques vaig constatar que la formació en mitjans és una necessitat real. I tercer, perquè és una qüestió de relativa actualitat ja que l' Associació de Periodistes de les Illes Balears va presentar a la Conselleria, ara fa un any, la primera proposta per introduir l'educació mediàtica a les aules de les illes.

Els meus primers estudis universitaris foren els de la llicenciatura en Periodisme i, malgrat vaig veure poc a poc que la professió no era exactament allò que esperava, sempre m'ha apassionat el context que envolta els mitjans de comunicació i els seus mecanismes. Precisament és posant atenció a la influència dels mitjans (els tradicionals i els moderns) i les seves conseqüències que entens clarament que l'educació és l'única *sortida*. No hi ha millor eina (no n'hi ha cap altra, diria) per apoderar les persones davant aquest fet: formant ciutadans autosuficients dins el complex entorn actual (digital, global, informacional) i, sobretot, amb esperit crític.

Durant les classes teòriques del Màster hem tengut temps de parlar tant del paper que juga l'educació formal en la vida dels nins i joves, com de les idiosincràsies de l'alumnat actual. No obstant això, és en el decurs del pràcticum quan connectes vertaderament amb aquesta realitat, perquè convius amb el dia a dia d'una aula durant mesos. Des del meu punt de vista es produeix una situació paradoxal (no descobreixo res nou tampoc): els mitjans, les noves tecnologies i les noves formes de comunicació són part essencial de la vida dels joves, però aquests estan cada vegada més desconnectats de la vida real. No saben aprofitar les possibilitats que ofereixen els nous mitjans i la informació immediata, alhora que tampoc els saben emprar per a motius acadèmics. A més, no són conscients de la seva indefensió davant l'enorme poder d'influència que poders econòmics i polítics exerceixen sobre ells a través de tots aquests canals.

Aquest context no és nou, tot i que les formes canviïn perquè també ho fan, i de manera accelerada, els hàbits de consum d'informació, entreteniment o comunicació. Amb això vull dir que fa molt que es parla de la necessitat d'educar *en mitjans*¹, però no s'hi aposta d'una manera clara. Per tot això em va alegrar saber que l' Associació de Periodistes de les Illes Balears (APIB) havia presentat a la Direcció General de Formació Professional i Formació del Professorat una "Proposta de formació en Educació Mediàtica"².

En aquesta llegim que "té l'objectiu de formar professors per tal que puguin transmetre els coneixements de manera transversal". Tot i això, des del meu parer no es concreta de cap manera com ha de ser aquesta formació. Sí que presenta un seguit de temes, fins a 16, però sense seguir un paràmetre comú. Per una altra part, malgrat s'hagin mantingut dues reunions entre l'APIB i el Govern, no hi ha més notícies des del passat 27 d'octubre.

Per tant, vaig pensar que seria interessant aprofundir en aquesta qüestió i posar damunt la taula un tema que es vincula totalment amb la formació del professorat en la que estam immersos ara mateix tots nosaltres.

---

¹ Parlarem més endavant de la terminologia, però es parla generalment d' *educació mediàtica*.

² <https://periodistasbalears.files.wordpress.com/2016/10/proposta-educaciocc81-mediacc80tica-conselleria-educaciocc81.pdf> [Darrera consulta: 11-05-2017].

2. Objectius i metodologia del treball.

La finalitat d'aquest treball és dissenyar una proposta de curs de formació permanent del professorat en matèria d'educació mediàtica, donada la pràctica inexistència d'iniciatives al respecte. Per assolir aquest propòsit es fixen els següents objectius:

- Analitzar l'origen i evolució de l'educació mediàtica: antecedents, qüestions terminològiques, iniciatives internacionals i marc normatiu.
- Prendre consciència dels reptes de la societat contemporània en relació al context mediàtic i la necessitat d'educar ciutadans autònoms i crítics.
- Analitzar les propostes existents en relació a la formació del professorat en educació mediàtica.
- Proposar una planificació del curs de formació permanent a partir dels requeriments que fixa la normativa autonòmica.
- Plantejar una estratègia metodològica que contempli les tècniques i estratègies didàctiques més adients per al procés d'ensenyament-aprenentatge d'aquesta matèria.
- Elaborar una proposta de continguts que inclogui temes relacionats amb l'alfabetització mediàtica i informacional i temes centrats en la transferibilitat a les aules, i relacionar-ho amb els objectius del curs.
- Presentar exemples de planificació d'algunes de les sessions.

Per a la consecució d'aquests objectius, o sigui, per a la realització del treball s'ha fet una tasca prèvia de recerca i selecció d'informació, que s'ha organitzat en funció d'una sèrie d'idees clau. El gruix de les fonts emprades està format, tot i que no de manera exclusiva, per un seguit d'articles acadèmics que ofereixen les anàlisis més actualitzades respecte a aquesta matèria.

Gràcies a aquesta documentació s'ha pogut elaborar un *estat de la qüestió* que pretén aprofundir en una sèrie de temes que són essencials per entendre el context en què se situa la proposta. Alhora ha servit per recopilar tot un seguit de criteris que han guiat l'elaboració tant de la proposta de continguts com metodològica del curs que es planteja a la segona fase del treball.

3. Estat de la qüestió.

La necessitat d'una educació en mitjans és tan evident com ho és la poca presència que té encara en els currículums educatius actuals. L'any 2015 es van publicar els resultats d'un estudi en què tots els experts consultats es mostraven a favor "de la consideració de l'educació mediàtica com una nova competència o necessitat alfabetitzacional que s'ha de contemplar en l'educació formal obligatòria, i no relegar-la a altres contextos educacionals de naturalesa no formal" (Medina i Ballano, 2015, p.145).

En el debat sorgit envers la inclusió d'aquests continguts s'han plantejat dues opcions: fer-ne d'aquests ensenyaments una assignatura específica o bé, per una altra banda, introduir-ho com a formació transversal. La darrera opció ha estat la més acceptada (Medina i Ballano, 2015, p.145), la qual cosa implica, a més, que l'educació mediàtica s'hauria de tenir en compte des dels programes escolars però també des de la formació dels mestres i professors, l'educació de les famílies, etcètera (Aguaded-Gómez, 2011, p.7).

Alhora trobem diferents enfocaments respecte al paper de les tecnologies de la informació i la comunicació en aquest context: per una banda es defensa una visió clarament comunicativa de l'educació mediàtica, i per l'altra es prioritza un enfocament tecnològic. És a dir, "la divisió clàssica entre educar *en* mitjans y educar *amb* mitjans" (Medina i Ballano, 2015, p.139). El camí que marca avui en dia l'educació mediàtica passa per un equilibri entre ambdues concepcions.

Aquesta breu introducció a l'estat de la qüestió incideix en alguns dels principals punts a tractar quan es parla d'educació mediàtica³, però n'hi ha més. Aquest apartat del treball se centra en dibuixar el marc en què es desenvolupa la proposta plantejada més endavant. Faré menció als conceptes d'educació i alfabetització mediàtica; a la necessitat de la formació del professorat en aquest àmbit; a les competències a assolir; i algunes referències a estudis recents que analitzen el grau d'alfabetització mediàtica en el context espanyol d'aquests darrers anys.

---

³ La importància social de l'alfabetització mediàtica i el rol de l'educació formal en aquesta; la introducció de l'educació mediàtica en el sistema educatiu; o el paper que hi han de jugar les noves tecnologies.

3.1. Concepte i marc normatiu.

Per començar s'hauria d'esclarir la diferència entre allò que anomenem *educació mediàtica* i l'*alfabetització mediàtica*: mentre que el primer faria referència al procés, el segon es podria identificar com el resultat⁴. Ara bé, les pròpies denominacions han estat objecte de variacions durant dècades, d'ençà que es va començar a posar l'atenció en aquests conceptes.

“La literatura especialitzada pren una sèrie de referents per estudiar els fonaments de l'educomunicació: l'experiència educativa de Célestin Freinet i el llibre *Culture and Enviroment* de Leavis i Thompson” (Barbas, 2012, p.158)⁵. També se cita a Antoine Vallet per haver encunyat, l'any 1952, el terme *Langage Total*, “descobrint la necessitat d'alfabetitzar en tots els llenguatges, més enllà de la lectoescriptura” (Aparici, Campuzano, Ferrés i Matilla, 2010, p.12). I, alhora, la majoria d'autors fan referència al llegat de Paulo Freire, “qui va treballar sobre el concepte de l'alfabetització (...) com un procés de presa de consciència, capaç d'educar en un pensament crític que acostumés als alfabetitzats a la pràctica de la llibertat” (Aparici *et.al.* 2010, p.13).

No fou, però, fins els anys 70 i 80 que es van començar a definir clarament aquests conceptes, al mateix temps que s'incentivaven les primeres polítiques de conscienciació envers el poder dels mitjans de comunicació. En aquest punt, l'educació entrava en joc com a factor essencial per assolir l'apoderament de la ciutadania enfront la influència mediàtica. A partir d'aquest moment, i fins avui, ha estat la UNESCO l'organisme que més ha treballat per aquest propòsit.

---

⁴ Gutiérrez i Tyner (2012, p.35) citen a Buckingham (2003): “L'educació mediàtica és el procés d'ensenyament-aprenentatge sobre els mitjans; l'alfabetització mediàtica és el resultat: el coneixement i les destreses que els alumnes adquireixen”. O sigui, segons escriu Bernabeu (2011), “aquesta alfabetització, un cop adquirida, afavoriria un tipus de ciutadania educada en mitjans de comunicació, és a dir, que ha accedit a l'educació mediàtica” (p.19).

⁵ El primer, explica Barbas (2012, p.158-59), va treballar en els anys 20 i 30 del segle passat a França i fou el primer en introduir un mitjà de comunicació dins l'àmbit escolar (els alumnes elaboraven un periòdic mitjançant la impremta escolar). Per una altra banda, és Len Masterman (1993, p.56) qui sustenta que “l'alfabetització mediàtica va començar a Gran Bretanya amb la publicació l'any 1933 del llibre de Leavis i Thompson”, perquè es donava, per primera vegada, un toc d'atenció vers el poder d'influència dels mitjans de comunicació de masses.

El primer gran pas en tot aquest camí el podem trobar a la *Declaració Grünwald*⁶, document fruit d'una trobada organitzada per la citada organització l'any 1982. Es considera una fita decisiva en el procés de lluita a favor d'una educació en mitjans arreu del món, perquè s'hi establiren les bases que han orientat el seu desenvolupament des d'aleshores (Margalef, 2010).

L'any 2007 la UNESCO va promoure una altra trobada, a París, on s'havien de recapitular els avanços assolits des de 1982. El resultat d'aquest encontre foren dotze recomanacions d'acció prioritària per afavorir la posada en pràctica de les quatre grans orientacions de Grünwald (encara vigents): el desenvolupament de programes integrats en tots els nivells d'ensenyament; la formació d'educadors i la sensibilització de diferents actors de l'esfera social; la investigació i creació de xarxes de difusió; i la cooperació internacional d'accions concretes. Dotze recomanacions molt rellevants que han començat a ser conegudes com l'Agenda de París (Bernabeu, 2011, p.20).

Més enllà de la UNESCO, des de fa uns anys (en el marc de l'Agenda de Lisboa) també la Comissió Europea posa especial atenció a l'alfabetització mediàtica, en el context de la nova societat de la informació i en relació amb el nou disseny de l'educació a Europa (Margalef, 2010, p.18-19)⁷. Especialment important és una comunicació que la Comissió va fer pública l'any 2007 i en la que es desenvolupa una nova formulació de l'educació en mitjans sota la denominació de *Media Literacy* o *alfabetització mediàtica*⁸.

De l'evolució d'aquest concepte en fa una bona síntesi Villegas (2014). Explica que és amb l'emergència de la societat de la informació que es dona pas a dos altres tipus d'alfabetització: "allò que a Europa es va denominar

---

⁶ Declaración de Grünwald sobre la Educación relativa a los medios de comunicación. 22 de gener de 1982. http://www.unesco.org/education/nfsunesco/pdf/MEDIA_S.PDF [24-05-2017]. A la conferència de Grünwald la van seguir les de Toulouse (1990), Viena (1998), Sevilla (2002), Tessalònica (2003), El Caire (2003) i París (2007).

⁷ Margalef incideix amb la rellevància de la intervenció de la Comissió en aquest terreny, perquè procedeix d'un organisme amb capacitat executiva en tot l'àmbit educatiu europeu.

⁸ "L'alfabetització mediàtica sol definir-se com la capacitat d'accedir als mitjans de comunicació, comprendre i avaluar amb sentit crític diversos aspectes dels mateixos i dels seus continguts, així com d'establir formes de comunicació en diversos contextos". *Un planteamiento europeo de la alfabetización mediática en el entorno digital (COM/2007/833)*. [24-5-2017] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0833&from=ES>

alfabetització digital, i als Estats Units, alfabetització informacional. La convergència mediàtica fou el detonant que va provocar el pas de l'alfabetització digital a l'alfabetització mediàtica” (p.37-40).

Aquesta darrera -escriu Villegas- va agregar, juntament amb el maneig de les tecnologies, el desenvolupament del pensament i la consciència crítica, i inclou la resta d'alfabetitzacions (audiovisual, informacional, digital).

Ara bé, segons puntualitzen Gutiérrez i Tyner (2012), la UNESCO va formular una proposta terminològica integradora⁹ l'any 2008, amb la que aquests autors coincideixen: és aquella que considera l'alfabetització mediàtica i informacional (no entesos per separat) com un “compendi de destreses, competències i actituds que nins, joves i ciutadans en general han de desenvolupar” (p.34).

Així, per tant, s'accepta avui de manera general aquesta denominació que en anglès trobem com MIL (*Media and Information Literacy*) i en castellà i català com AMI (alfabetització mediàtica i informacional).

En el context espanyol, però, també hi ha hagut una certa confusió terminològica que encara perdura (en un informe publicat el 2016¹⁰ es parla de la necessitat d'unificar conceptes, definicions i continguts en relació a aquesta qüestió, com una tasca pendent i fonamental).

En certa manera, el fet que no s'hagi arribat a un consens a nivell terminològic ja és un indicador del grau d'atenció que ha rebut aquest tema des de les diferents institucions espanyoles. Margalef (2010) parla d'una “total imprecisió conceptual i una gran confusió teòrico-pedagògica respecte als objectius de l'educació en mitjans” (p.8).

---

⁹ MIL as Composite Concept, UNESCO. <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/media-development/media-literacy/mil-as-composite-concept/>. Aquí hi podem trobar l'argumentació a favor d'aquesta integració. A més, ens remet també a llegir les “Five Laws of MIL”: <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/media-development/media-literacy/five-laws-of-mil/>. En suma, tota la informació que la UNESCO ofereix respecte a l'alfabetització mediàtica i informacional la podem trobar aquí: <http://en.unesco.org/themes/media-and-information-literacy>. [28-5-2017]

¹⁰ “Integración de las competencias ALFIN/AMI en el sistema educativo: referencias, contexto y propuestas”, realitzat pel *Grupo de Trabajo sobre Alfabetización Informacional del Consejo de Cooperación Bibliotecaria*, i publicat pel Ministeri d'Educació.

Com escriu Gabelas (2007), a l'Estat espanyol "les institucions educatives no s'han pres seriosament l'enorme importància que tenen els mitjans en la societat com agents i models d'educació" (p.69). Bernabeu (2011, p.21) explica que fou durant el disseny de la LOGSE (Llei Orgànica d'Ordenació General del Sistema Educatiu, del 3 d'octubre de 1990) quan es va començar a desenvolupar l'educació mediàtica, seguint les primeres indicacions de la UNESCO. En aquest moment es varen posar en marxa programes experimentals que, en realitat, han resultat ser les iniciatives més rellevants que s'han fet en relació a l'educació en mitjans fins a dia d'avui a l'Estat espanyol.

De fet, segons la majoria d'autors, després de l'aprovació de la LOGSE, i sobretot durant la darrera dècada del segle XX i inicis del segle XXI, l'educació en mitjans s'ha dut a terme de manera aïllada i descoordinada. Margalef (2010), per exemple, és contundent: "l'Administració educativa central no ha incentivat l'educació en mitjans des de l'aprovació de la LOGSE" (p.8). Gabelas (2007, p.70) remarca que des dels anys 90 les ajudes institucionals han estat mínimes, tant en la dotació de recursos, com en els plans de formació.

Respecte a aquesta qüestió, Gabelas (2007) explica que els centres de professorat comptaven, fins inicis dels 90, amb la figura dels assessors en mitjans audiovisuals "que disposaven de temps i recursos per organitzar formació (...). Ara han quedat reduïts, en gran part, a l'organització de cursos d'informàtica i assessorament tecnològic en centres educatius" (p.70). Margalef (2010) també senyala que "un dels aspectes més positius dels programes experimentals promoguts pel MEC als anys 80 fou la impartició de centenars de cursos de formació per al professorat" (p.14).

Així, l'educació mediàtica va quedar gairebé paralitzada durant una dècada, fins l'aprovació de la LOE (Llei Orgànica d'Educació, del 3 de maig de 2006), encara que aquesta legislació va seguir sense abordar directament l'alfabetització mediàtica, explica Margalef (2010, p.16-18).

Aquest autor argumentava que el de la LOE podia ser un marc més propici perquè emfatitzava la formació en competències (seguint les Recomanacions del Parlament Europeu). Això, segons Margalef (2010), afavoreix l'atenció a les

necessitats formatives a les que apunta l'educació en mitjans, que coincideixen amb algunes de les competències bàsiques indicades per la LOE (la comunicació lingüística, el tractament de la informació i competència digital o la competència social i ciutadana)¹¹.

Aquest autor avisava, però, de quelcom que s'ha vist demostrat i és el fet que les lleis, per sí mateixes, no produeixen els canvis que s'espera d'elles si és que no reben altres impulsos. L'autor feia referència a altres elements essencials, com és la implicació efectiva de totes les institucions o la formació del professorat, entre altres.

Finalment, arribam a la LOMCE (Llei Orgànica per a la millora de la qualitat educativa, del 9 de desembre de 2013), la qual no suposa un gran canvi respecte a la manera en què la LOE abordava l'alfabetització mediàtica. La LOMCE "segueix sense incloure de manera directa les competències i l'alfabetització mediàtica dins el currículum escolar en cap dels nivells obligatoris" (Villegas, 2014, p.68)

Per una altra banda, segons explica Santos Arozarena (2015, p.33-35), ni l'educació mediàtica ni cap contingut relacionat amb ella es troba entre els objectius de la nova llei. A més, escriu aquesta autora, des del preàmbul s'atorga més importància a l'ensenyament instrumental de les Tecnologies de la Informació i Comunicació que a les seves utilitats didàctiques. A tot això se suma el fet que la fins ara competència bàsica de "Tractament de la informació i competència digital" hagi quedat reduïda a tan sols "Competència digital".

---

¹¹ Tot seguit parlaré de les competències que es tenen en compte a l'hora de considerar l'educació i l'alfabetització mediàtica.

3.2. Marc contextual.

Si tenim en compte, doncs, la legislació vigent podem avançar les conclusions i dir que no ens trobem en una situació gaire encoratjadora. Per dos motius: primer, perquè es continua sense incidir de manera directa en la inclusió de l'educació mediàtica en el currículum escolar; i segon, perquè es fa una passa enrere respecte a l'assoliment d'una alfabetització mediàtica real. És a dir, l'objectiu és una "alfabetització crítica, dignificant i alliberadora, no una capacitat com usuari de qualsevol dispositiu que vagi sorgint. Per una alfabetització purament instrumental i tecnològica no és imprescindible l'escola" (Gutiérrez i Tyner, 2012, p.32).

De fet, com explica Camps (2008, p.89), "per primera vegada en la història els nins saben més coses que els seus pares (...) Però la competència tècnica és només una de les competències que necessiten". És a dir, estam parlant del que s'han denominat nadius digitals (Prensky, 2001), o sigui, aquelles generacions que s'han format utilitzant la *llengua digital*. Però "nadiu no és sinònim de competent" (Medina i Ballano, 2015, p.138). Es confon el saber instrumental amb saber fer front als reptes que planteja la societat de la informació, que són molts.

Justament, es fa ara una diferenciació volgudament crítica entre el que tradicionalment s'ha denominat societat de la informació i que s'allunyaria del que es coneix com societat del coneixement. No són sinònims, segons la UNESCO (2005). Citaré un fragment sencer perquè penso que és interessant:

"La noció de societats del coneixement és més enriquidora i promou més l'autonomia que els conceptes de tecnologia i capacitat de connexió que sovint constitueixen un element central en els debats sobre la societat de la informació. Les qüestions relatives a la tecnologia i la capacitat de connexió fan èmfasi en les infraestructures i el govern de l'univers de les xarxes. Tot i que tenen una importància fonamental evident, no s'haurien de considerar una finalitat en sí mateixes. En altres paraules, la societat mundial de la informació només té sentit si es propicia el desenvolupament del coneixement i s'assigna com a finalitat anar cap a un desenvolupament de l'ésser humà basat en els drets d'aquest" (p.29).

Faig referència a aquesta qüestió perquè penso que es pot extrapolar al que, en certa manera, passa a les aules. Aquestes han canviat tant com ho ha fet la societat, no obstant això, el sistema educatiu s'ha mantingut gairebé inalterable. La conseqüència és que “seguim capacitant els estudiants per desenvolupar-se com a persones i ciutadans en una societat que ja no existeix” (Gutiérrez i Tyner, 2012, p.32).

La d'ara, o sigui, l'actual societat de la informació es caracteritza per l'acceleració dels canvis, i requereix un ritme d'adaptació més ràpid. Això comporta variacions profundes. Per exemple, ara “la vida del coneixement es devalua amb rapidesa (...), la qual cosa ha afectat a les habilitats i competències necessàries per moure's dins la societat” (Villegas, 2014, p.26). Aquestes, avui, anirien encaminades a saber aprendre des de la permanent actualització, sent conscients de la necessitat de saber accedir a noves fonts d'informació, i alhora ser competents en els llenguatges expressius i tècnics de diferents mitjans i sistemes d'informació (Aparici *et.al.* 2010, p.14).

Conseqüentment, “les alteracions provocades per aquestes societats, donen lloc a una nova visió del que significa aprendre” (Villegas, 2014, p.28). Com sabem, l'aprenentatge avui dia ja no es limita a un temps i un espai determinats, sinó que es produeix per múltiples canals i al llarg de tota la vida. Aleshores, tots aquests canvis també haurien de conduir, sembla evident, a una nova manera d'ensenyar. En aquesta, l'educació en mitjans és crucial¹².

Ahora, estem assistint a un “canvi de paradigma cultural i comunicacional on la revolució digital hi juga un paper rellevant (...) I en aquest context, els mitjans són considerats importants agents socioeducatius” (Medina i Ballano, 2015, p.137). No obstant això, repetidament ens trobem amb la mateixa paradoxa: vivim immersos en experiències mediàtiques “però la transferència al procés d'ensenyament i aprenentatge no s'aprecia realment a la majoria dels nostres centres escolars” (Ramírez-García i González-Fernández, 2016, p.51).

---

¹² Jacquinot (1999, p.34) citava quelcom que ja deia Len Masterman el 1992: l'educació en mitjans produirà una revolució que farà canviar els objectius i la metodologia de l'escola, inclús l'estatut epistemològic del coneixement. Per exemple, priva el professor de ser l'únic expert; aquest no disposa d'un corpus de coneixements a transmetre, ja que la informació pertany a tots; en aquestes pràctiques, les metodologies se centren més en l'alumne.

Efectivament, com expliquen Medina i Ballano (2015) “la relació que s’estableix entre educació, mitjans de comunicació i societat és problemàtica i confosa” (p.138). Aquests autors, a més, indiquen algunes de les raons que dificulten l’entrada de l’educació mediàtica al sistema educatiu (l’espanyol, en aquest cas): la diversitat dels enfocaments -uns més tecnològics i altres més comunicatius-; les crítiques en relació a la saturació dels currículums de l’educació obligatòria; i alhora la situació de crisi econòmica.

Ramírez-García i González-Fernández (2016, p.51) apunten una altra de les causes: les reticències per part del professorat a l’hora d’usar els nous mitjans i d’acceptar el seu nou rol. Aquest paper és ara el de “promotor, orientador, motivador, font i transmissor d’experiències, creador de recursos, investigador i co-aprenent, entre altres”. A més, “les seves creences, les seves competències, o la pròpia formació poden implicar també un distanciament respecte aquests nous mitjans”, i per tant una passa enrere en relació a la consecució d’una alfabetització mediàtica.

Precisament, s’ha de considerar l’ampliació del propi concepte d’alfabetització. L’alfabetització audiovisual va seguir a la tradicional (sense ser excloents com és evident); després d’aquesta vingué la digital; i finalment, l’alfabetització mediàtica i informacional (Santos Martínez, 2013, p.783). Acceptar aquesta premissa és, podríem dir, condició *sine qua non* per l’èxit en la introducció de l’educació mediàtica, i així ho reclamen la majoria d’experts. Malgrat sembli quelcom bastant evident, no s’actua en conseqüència. Si, com dèiem abans, els nins i joves no aprenen a ser competents en la societat en què han de viure, seran d’alguna manera *analfabets funcionals*¹³.

Com a apunt final, voldria incidir en el fet que “la necessitat alfabetitzadora no es circumscriu a l’evolució tecnològica” (Santos Martínez, 2013, p.783). Alhora, com escriuen Medina i Ballano (2015, p.138), “sembla evident ja que la incorporació de la tecnologia a les escoles no és suficient per sonar resposta als desafiaments educatius”.

---

¹³ Ramírez-García i González-Fernández (2016, p.50) citen a Ambrós i Breu (2011): “Es genera un desequilibri entre una elit que sap usar, entendre i difondre informació; i, per una altra banda, la immensa majoria que, tot i disposar de molta informació, és incapaç d’usar-la, d’entendre-la, d’interpretar-la i de descodificar-la”.

3.3. Competència mediàtica i informacional.

“Els mitjans intervenen, no ens posen en contacte directe amb el món, sinó que ens ofereixen versions selectives de la realitat” (Ambrós i Breu, 2011, p.22). Per això és necessària l’educació mediàtica: perquè pot ajudar a formar persones amb prou criteri per seleccionar i interpretar el cúmul d’informació que reben des d’aquests mitjans, i a través d’una infinitat de plataformes i dispositius.

Si, com dèiem anteriorment, l’objectiu és apoderar els alumnes davant la influència mediàtica¹⁴, el primer que necessiten és tenir tota la informació respecte el seu funcionament. D’aquí, de nou, la necessitat d’una educació mediàtica. “S’ha de dubtar dels mitjans i investigar com funcionen, per comprendre com elaboren els seus missatges” (Ambrós i Breu, 2011, p.24).

En efecte, com diu Pérez Tornero (2008), l’educació mediàtica “es proposa com objecte d’estudi els mitjans de comunicació, els seus llenguatges, continguts, tecnologies, usos, efectes i cultura. Analitza la relació de la persona i dels grups socials amb els mitjans i proposa camins per millorar aquesta relació des de l’autonomia personal, la capacitat crítica i la vessant expressiva i creativa”.

Bernabeu (2011, p.33-34) escriu que es poden concretar els objectius de l’alfabetització mediàtica en dos eixos: el desenvolupament de les capacitats cognitives que l’alumnat necessita per moure’s en la societat de la informació (a més de tenir accés a la informació, l’alumne ha de desenvolupar habilitats per tractar-la i valorar-la); i el desenvolupament de la consciència ciutadana global, a partir de la reflexió sobre l’actualitat i el discurs que els mitjans en fan.

Ferrés i Piscitelli (2012) varen publicar un article de referència pel que fa a la denominada competència mediàtica. En ell proposen una sèrie de paràmetres des dels quals s’hauria d’impartir l’educació mediàtica i que són una revisió dels plantejats cinc anys abans per Ferrés en relació a la *competència en comunicació audiovisual*.

---

¹⁴ Bernabeu (2011) recorda que, segons la UNESCO, l’objectiu de l’alfabetització mediàtica “és augmentar la consciència de les múltiples formes que poden adoptar els missatges dels mitjans de comunicació en la vida quotidiana”. Segons aquesta autora, “s’espera que la formació en aquest àmbit de coneixements, ajudi a reconèixer la manera en què els mitjans filtren les seves percepcions i creences, formen la cultura popular i influeixen en les opcions personals” (p.33).

Concretament, ho organitzen entorn a sis dimensions, que volen donar un “caire integrador a la proposta” i evitar així “aproximacions reduccionistes” (és a dir, aquelles que se centren només en la dimensió tecnològica, o aquelles que atenen sols a la dimensió dels llenguatges, per exemple).

Els autors expliquen que la competència mediàtica “comporta el domini de coneixements, destreses i actituds relacionats amb sis dimensions bàsiques”: llenguatges, tecnologia, els processos d’interacció, els processos de producció i difusió, la ideologia i els valors, i l’estètica (Ferrés i Piscitelli, 2012, p.79-81). Alhora aporten els indicadors principals d’aquestes, diferenciant entre els relacionats amb l’àmbit de l’anàlisi (recepció de missatges) i els de l’àmbit de l’expressió (producció de missatges). Aquests indicadors són una guia fonamental per al disseny d’una proposta d’educació mediàtica.

Altres autors parlen de les sis “C”, com els elements bàsics de la competència mediàtica: comprensió, capacitat crítica, creativitat, consum, ciutadania i comunicació intercultural¹⁵. Com veiem, es tracta d’una competència que n’engloba d’altres¹⁶, motiu pel qual és considerada un aspecte clau de les noves exigències que planteja la mediatització de la societat. És una conseqüència, com explica Pérez Tornero (2008), de la transformació que suposa que els mitjans de comunicació hagin deixat de ser mers instruments per convertir-se en un espai central de l’experiència humana i de la vida social.

Hi ha acord entre els autors a l’hora de dir que la incorporació de les competències bàsiques en el currículum ha contribuït a preparar nins i joves, pertanyents a la generació dels *nadius digitals*, en l’adquisició d’unes habilitats, destreses i continguts que els permeten comprendre i actuar en la societat actual (García-Ruiz, Ramírez-García i Rodríguez-Rosell, 2014, p.17-18).

---

¹⁵ García-Ruiz, Sandoval i de Cos Ahumada (2013, p.45) citen a Aguaded (2012), qui alhora cita a Frau-Miegs i Torrent (2009).

¹⁶ La competència mediàtica inclou de manera transversal la competència comunicativa, present en tot procés social, i la competència tecnològica, des de la seva visió instrumental (García Ruiz et.al. 2013, p.45).

La Unió Europea va fixar el 2006 *vuit competències clau*¹⁷ per a l'*aprenentatge permanent*¹⁸, amb les que es pretenia “integrar els sistemes educatius i de formació dels països membres” (Aparici *et.al.* 2010, p.18). A l'Estat espanyol es va concretar en la LOE, que “passa a considerar les competències bàsiques com una fita educativa bàsica de l'escolarització obligatòria” (Gutiérrez y Tyner, 2012, p.36). En els reials decrets d'ensenyaments mínims es contemplaren també vuit competències, sense molts canvis respecte les europees.

Una de les variacions que sí trobàvem és rellevant pel tema que tractam. En el document de la UE, la competència quarta consta com a “competència digital”, mentre que al currículum espanyol (LOE) va registrar-se com “tractament de la informació i competència digital”. Com hem dit anteriorment, però, amb la LOMCE torna a ser només “competència digital”. Per tant, es torna enrere allò que podia haver estat una millora respecte a la perspectiva europea¹⁹. Sigui com sigui, l'assoliment d'aquestes competències ha de guiar el procés d'ensenyament-aprenentatge, de manera que la definició que se'n fa és clau:

- A la LOE llegim que el *tractament de la informació i competència digital* consisteix en disposar d'habilitats per cercar, obtenir, processar i comunicar informació, i transformar-la en coneixement. Incorpora habilitats que van des de l'accés a la informació fins la seva transmissió un cop tractada, incloent l'ús de les TIC com element essencial per informar-se, aprendre i comunicar-se.

- Segons la LOMCE, la *competència digital* és aquella que implica l'ús creatiu, crític i segur de les tecnologies de la informació i la comunicació per assolir els objectius relacionats amb el treball, l'ocupabilitat, l'aprenentatge, l'ús del temps lliure, la inclusió i la participació en la societat.

---

¹⁷ 1. Comunicació en la llengua materna, 2. Comunicació en llengües estrangeres, 3. Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia, 4. Competència digital, 5. Aprendre a aprendre, 6. Competències interpersonals, interculturals, socials i cíviques, 7. Esperit emprenedor i 8. Expressió cultural.

¹⁸ Recomanació 2006/962/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre de 2006, sobre les competències clau per a l'aprenentatge permanent. Consultat des de:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006H0962&qid=1496852551558&from=en> [7-06-2017].

¹⁹ És a dir, el fet d'afegir a dita competència digital *el tractament de la informació*, ja suposava una aproximació més oberta i rica cap a l'alfabetització mediàtica.

Especialment la competència quarta a la que hem fet referència, però també les altres, intervenen en el desenvolupament de l'educació mediàtica i per tant en l'assoliment de la competència mediàtica. I, com escriuen Ferrés i Piscitelli (2012, p.76), quan “parlam de competència mediàtica no es pensa en una competència que garanteixi l'eficàcia professional, sinó que potenciï l'excel·lència personal. Ha de contribuir a desenvolupar l'autonomia personal dels ciutadans i ciutadanes, així com el seu compromís social i cultural”.

Per arribar a adquirir aquesta competència mediàtica, els alumnes hauran de desenvolupar una sèrie d'habilitats, entre elles les que es recullen en la Carta Europea de l'Educació en Mitjans²⁰:

- Habilitat per fer servir adequadament les tecnologies mediàtiques amb la finalitat d'accedir, conservar, recuperar i compartir continguts que satisfacin les necessitats i interessos individuals i col·lectius.
- Habilitat per accedir als diferents tipus de mitjans que existeixen, així com als continguts provinents de distintes fonts culturals i institucionals.
- Competència per comprendre com i per què es produeixen els continguts mediàtics.
- Competència per analitzar de forma crítica les tècniques, els llenguatges, els codis utilitzats pels mitjans i els missatges que transmeten.
- Habilitat per fer servir els mitjans creativament amb la finalitat d'expressar i comunicar idees, informació i opinions.
- Competència per identificar i evitar continguts mediàtics i serveis que puguin ser ofensius, nocius o no sol·licitats.
- Competència per fer un ús efectiu dels mitjans en l'exercici dels propis drets democràtics i responsabilitats civils.

---

²⁰ Bazalguette, C. *Carta Europea de Educació en Medios* (Bruselas), 2007. Citat per Bernabeu (2011, p.144-145).

3.4. Formació del professorat en educació mediàtica.

Aquestes competències es relacionen, com no pot ser d'una altra manera, amb les que han de tenir els docents que intervinguin en aquesta educació. La UNESCO identifica set competències que reflecteixen les destreses que han d'adquirir i demostrar els professors (UNESCO, 2011, p.30-35):

- Enteniment del paper dels mitjans i la informació en democràcia.
- Comprensió del contingut dels mitjans i els seus usos.
- Accés a la informació i les fonts d'informació de manera eficaç i eficient.
- Aplicació de formats tradicionals i nous en els mitjans.
- Situació del context sociocultural del contingut dels mitjans.
- Promoure l'AMI entre els estudiants i maneig dels canvis requerits.

El llistat superior apareix a *Media and Information Literacy Curriculum for Teachers*²¹, document essencial pel que fa a l'alfabetització mediàtica. Fou elaborat per la UNESCO i publicat l'any 2011 donant resposta, encara, a una dels eixos d'actuació de Grünwald: “és a dir, la prioritat en la formació de professors i en l'exigència d'establir programes curriculars sobre educació en mitjans” (Santos Martínez, 2013, p.790).

Aquest currículum combina dues àrees diferents sota un sol terme, *Media and Information Literacy*, tractant així d'integrar -com havíem comentat abans- per una banda, la tradició de l'alfabetització informativa (que tracta qüestions com les necessitats informatives, l'accés, avaluació, organització i us ètic de la informació i les TIC); i per l'altra, l'alfabetització mediàtica (centrada en qüestions com la comprensió de les funcions dels mitjans, la interpretació crítica dels continguts mediàtics, l'expressió individual com a forma de participació democràtica i les competències tecnològiques dels usuaris dels mitjans per produir continguts mediàtics) (Pérez Tornero i Tayie, 2012, p.13).

---

²¹ <http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/publications-and-communication-materials/publications/full-list/media-and-information-literacy-curriculum-for-teachers/> [27-05-2017].

El currículum distingeix tres àrees temàtiques interrelacionades (UNESCO, 2011, p.23):

- El coneixement i la comprensió dels mitjans i la informació com a punts clau per al desenvolupament del discurs democràtic i de la participació social;
- l'avaluació dels texts mediàtics i les fonts d'informació;
- la producció i l'ús dels mitjans i de la informació²².

L'adquisició de les competències en AMI per a professors està lligada al coneixement i comprensió d'aquestes àrees (Wilson, 2012, p.17). Per assolir aquest objectiu el currículum presenta tota una sèrie de mòduls o unitats temàtiques (amb les seves corresponents subunitats), que han d'ajudar a adquirir les competències abans citades. A més, per a cada una de les àrees citades, el document ofereix un marc conceptual, possibles perspectives per a l'adaptació del currículum, i apropaments pedagògics per a l'aula.

L'enfocament inicial de la UNESCO se centra en els professors, una estratègia que pretén un efecte multiplicador (Villegas, 2014, p.47). Primer, lògicament, perquè seran els responsables (no els únics) de formar els alumnes i, segon, perquè l'ideal seria que s'establissin xarxes entre docents.

El passat 2016 es publicaren els resultats d'una investigació que pretenia determinar el nivell de competència mediàtica del professorat i l'alumnat d'educació obligatòria en les seves sis dimensions²³. En analitzar els resultats obtinguts pel professorat es va posar en evidència, segons les autores, una situació preocupant, "ja que en totes les dimensions de la competència mediàtica el percentatge majoritari del professorat s'ubica en un nivell bàsic" (Ramírez-García i González-Fernández, 2016, p.49-56).

---

²² "D'aquesta manera, la UNESCO està unint els diversos enfocaments que Potter reconeix com a propis de l'alfabetització mediàtica: habilitats, coneixement i activitat o pràctica social (...). Tot es podria resumir en dues vessants diferenciades: una analítica i crítica, i una altra productiva i participativa" (Pérez-Tornero i Tayie, 2012, p.13).

²³ Basades "en la definició sistematitzada per Ferrés (2007) del concepte de competència mediàtica, que aborda sis dimensions fonamentals que la componen (...): llenguatges, tecnologia, processos de percepció i interacció, processos de producció i difusió, ideologia i valors, i estètica" (Ramírez-García i González-Fernández, 2016, p.53).

No obstant això, destaquen que hi ha excepcions en què “s’ha pogut comprovar que a major formació del docent, major nivell competencial assoleix”. Conclouen, per tant, que “la formació sembla ser l’element clau en la consecució d’uns nivells òptics o grau de competència”.

El problema és que la formació del professorat “no és l’adequada, està desfasada i s’ha de revisar” (Margalef, 2010, p.53-54). Els experts consultats per Margalef indiquen el ja mencionat, i és que la formació actual és massa mecànica i instrumental, i poc conceptual i crítica. Alhora també veuen que aquest desfasament és, en part, estructural, ja que la tradició formativa es basa en el llibre i no té en compte el nou entorn mediàtic dels nins i joves.

Margalef (2010, p.54) ho deixa clar: “la peça clau per al desenvolupament de l’alfabetització mediàtica és, sense cap dubte, la capacitació de tot el professorat que té la responsabilitat d’educar en mitjans; la qual cosa en un sistema educatiu que aposta per la transversalitat equival a dir: el professorat de totes les matèries o especialitats”.

3.5. Grau d’alfabetització mediàtica.

S’han fet, els darrers anys, un seguit d’estudis amb la intenció d’analitzar quin és el nivell de competència mediàtica a l’Estat espanyol. A una d’aquestes investigacions hi hem fet referència just al punt anterior perquè se centrava en el grau de competència d’estudiants i docents. Altres estudis més generals, però, presenten uns resultats similars. O sigui, molt negatius.

Ferrés, Aguaded i García (2012, p.39-40) remarquen que la situació que dibuixa el seu estudi²⁴ és preocupant. La investigació volia analitzar el grau de competència mediàtica de la ciutadania en cada una de les dimensions que conformen l’educació mediàtica (repetim: la dels llenguatges, la de la ideologia i els valors, la de la tecnologia, la dels processos de producció i difusió, la dels processos de recepció i interacció, i la dimensió estètica). Només en les preguntes relatives a la dimensió tecnològica s’obté una qualificació suficient.

---

²⁴ “La competencia mediática de la ciudadanía española. Competencias y retos”.

Els autors senyalen que, pel que fa a les mancances detectades, no troben diferències molt significatives en funció de les variables de gènere, edat i nivell d'estudis. Apunten que allò que pot determinar una excepció és l'interès, és a dir, “quan existeix una motivació molt intensa” augmenta la qualitat de l'ús.

Els investigadors volen fer un incís en el fet que la majoria de ciutadans i ciutadanes siguin “incapaços de detectar missatges que no siguin molt manifestos, o d'explicar com pot exercir la seva influència un missatge que no recorre a cap tipus d'argument”. Per aquest motiu, els autors reclamen que l'educació mediàtica no se centri només “en els sabers, en la comprensió”, i es tingui en compte “la importància capital de les actituds, d'allò afectiu”.

Conclouen que aquestes “greus carències haurien de portar als responsables del món educatiu a potenciar l'educació mediàtica en tots els nivells”. És el mateix que reclamen també les autores d'un altre estudi²⁵ publicat el 2014.

“Es fa necessari seguir treballant perquè el currículum escolar s'ocupi de l'alfabetització mediàtica”, perquè el nivell de competència mediàtica de nins i joves –escriuen- no ha assolit un nivell òptim (García-Ruiz, Ramírez-García i Rodríguez-Rosell, 2014, p.21-22).

També en aquest estudi, les investigadores varen analitzar el grau de competència en cada una de les dimensions abans mencionades, i el resultat foren molt semblants als de l'estudi anterior. De fet, una altra vegada es torna remarcar que els resultats “permeten comprovar que tot i que les mostres participants pertanyen a la generació del nadius digitals, és necessari plantejar un procés de millora de l'alfabetització mediàtica”.

Aquí arribem una altra vegada a l'educació i el paper que juga en aquesta alfabetització. En un altre estudi²⁶, realitzat per Margalef (2010, p.125-138) i ja citat en diverses ocasions, es demanava als professors en actiu la seva opinió al respecte. O sigui, vers molts els aspectes tractats en aquest apartat del treball: la necessitat d'educar en mitjans, el concepte d'educació mediàtica,

---

²⁵ “Educación en alfabetización mediática para una nueva ciudadanía prosumidora”.

²⁶ “Retos y perspectivas de la educación mediática en España”.

situació actual de l'educació mediàtica a l'Estat espanyol, i possibles propostes d'implementació educativa, entre altres qüestions.

Segons Margalef, els enquestats coincideixen a l'hora de considerar que a Espanya predomina l'educació *amb* mitjans, en detriment de l'educació *en* mitjans, i que no s'educa l'esperit crític dels alumnes. A més, la majoria diuen que les pràctiques docents no han canviat amb la introducció de les TIC. Alhora, el primer motiu al qual atribueixen que no s'eduqui més en mitjans és la manca de formació del professorat.

Els professors varen contestar afirmativament, i amb unanimitat, a la pregunta de si creuen que els mitjans influeixen en la formació dels ciutadans, i en la necessitat de que el sistema educatiu intervingui en aquesta educació (juntament amb les famílies). Consideren que els mitjans i la família són el que més influeix una persona, més que la religió, la pròpia escola, els partits polítics i les ONG. Ara bé, malgrat les dificultats que es presenten, val a dir que també hi ha unanimitat en afirmar que la influència dels mitjans comporta més avantatges (accés a la informació, comunicació interpersonal, entreteniment...) que riscos (addicció, possible manipulació...).

4. Desenvolupament de la proposta.

En aquest apartat s'exposa la segona part del treball, que consisteix en una proposta en relació a la formació de professorat en educació mediàtica: es tracta del disseny de dos cursos de formació permanent. Primer s'esbossa el context en què aquests s'emmarcarien, per tot seguit especificar-ne els objectius, una proposta de continguts i l'estratègia metodològica.

4.1. Context de la proposta.

4.1.1. Marc normatiu.

La Llei Orgànica d'educació, del 3 de maig de 2006, modificada per la Llei Orgànica per a la millora de la qualitat educativa, del 9 de desembre de 2013, estableix que la formació permanent és un dret i una obligació de tot el professorat i una responsabilitat de les administracions educatives i dels mateixos centres docents.

Segons la llei, aquestes administracions han de planificar les activitats de formació del professorat, afavorint-ne la seva diversitat i l'accés dels docents a les mateixes. A les Illes, l'Estatut d'Autonomia (aprovat per la Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer) atorga a la comunitat autònoma la competència exclusiva en la formació i el perfeccionament del personal docent²⁷.

Així, ens hem de remetre ara al Decret 41/2016, de 15 de juliol²⁸, pel qual es regula la formació permanent del professorat de l'ensenyament no universitari de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (que deroga l'anterior, el Decret 68/2001, de 18 de maig). Amb l'aprovació d'aquest decret es regulen la planificació i l'organització d'aquest tipus de formació.

---

²⁷ Llegim al Decret 41/2016 que la formació permanent del professorat de la CAIB s'organitza mitjançant el Servei de Formació del Professorat i els centres de professorat, adscrits a la Direcció General de Formació Professional i Formació del Professorat. En les condicions que s'estableixin, altres òrgans de l'Administració, les entitats col·laboradores, els centres educatius i la Universitat de les Illes Balears poden formular propostes de formació per a l'homologació i el reconeixement de les accions formatives coherents amb el pla quadriennal de formació.

²⁸ Es pot consultar aquí: <http://www.caib.es/eboibfront/ca/2016/10522/582995/decret-41-2016-de-15-de-juliol-pel-qual-es-regula-> [15-06-2017].

En aquest hi podem llegir que és necessari que l'Administració educativa adequi la formació permanent del professorat a la realitat educativa de les Illes i "impulsi un model de formació al servei de les necessitats del sistema educatiu". També s'hi fixen els objectius d'aquesta formació, el primer dels quals és el d' "actualitzar el professorat per fer front als nous reptes educatius i als canvis que reclama la societat actual".

El Decret estableix que la Direcció General de Formació Professional i Formació del Professorat "ha d'elaborar, a partir d'un diagnòstic de les necessitats formatives, un pla quadriennal (...) que representi una planificació flexible i que contingui les línies estratègiques de formació del professorat, les modalitats formatives i els criteris d'avaluació". Actualment és vigent el "Pla Quadriennal de Formació Permanent del Professorat 2016-2020"²⁹.

Aquest document és la guia que pauta la formació del professorat a les Illes durant el període de quatre anys. S'hi exposa el diagnòstic de les necessitats formatives, i en funció d'aquest, les línies estratègiques de formació per a aquests quatre anys, les modalitats formatives, així com mesures de desplegament del pla, entre altres qüestions.

De les vuit línies estratègiques establertes, la sisena fa referència a la "formació per a la integració de les TIC en el currículum i fomentar-ne els usos didàctics, així com per al desenvolupament de la competència digital del professorat en l'activitat professional". Malgrat podríem dir que és un objectiu centrat en la competència digital i no tant en la del tractament de la informació (ambdues part de la competència mediàtica), sí que en la presentació i el pròleg del Pla es posa l'accent en aquesta darrera:

- "Vivim immersos en una societat en què els canvis es produeixen de manera tan accelerada que els coneixements d'avui poden quedar obsolets ràpidament (...), i és tanta la quantitat d'informació a la qual estem sotmesos diàriament que ja no es tracta d'*informar per formar* sinó de *formar per informar-se*".

---

²⁹ Aprovat per la Resolució del conseller d'Educació i Universitat de dia 16 de març de 2016: <http://www.caib.es/eboibfront/ca/2016/10469/578059/resolucio-del-conseller-d-educacio-i-universitat-d> [15-06-2017].

- “Per això l’objectiu clau de l’educació ha de ser formar persones competents per encarar aquesta incertesa constant i que siguin capaces de trobar la informació que necessitin, d’analitzar-la, contrastar-la”.
- “Una de les noves funcions de l’educació hauria de ser la d’aportar criteris a l’alumnat per discernir la informació vàlida de l’errònia, seleccionar-la, comprendre-la i criticar-la, a més d’ajudar a fer un ús responsable de les xarxes socials i dels recursos virtuals”.
- Finalment, es fa referència a un model de formació del professorat per al segle XXI, en què es fa necessari “proposar accions que fomentin la competència digital docent (...) per fer front a la capacitació necessària per gestionar la sobreabundància d’informació”.

El Pla Quadriennal fixa també cinc modalitats de formació permanent, de les quals la quarta, *Formació per àmbits*, és la que considero més adient per a la proposta que es fa aquí. Consisteix en “activitats formatives per àmbits o temes concrets (...). Adopta la forma general de cursos de formació, tallers formatius, grups de treball, seminaris, etcètera. Pot tenir una durada d’entre 8 i 50 hores”.

Pel que fa a la presentació de propostes, s’estableix que “les entitats públiques o privades dotades de personalitat jurídica pròpia sense ànim de lucre que tinguin com una de les seves finalitats la realització d’activitats relacionades amb la formació del professorat poden organitzar també activitats formatives reconegudes”³⁰. Aquestes activitats s’hauran de plantejar en funció d’uns requisits que vénen també marcats per la normativa autonòmica.

Concretament, a l’Ordre de dia 24 d’abril de 2017 per la qual es regula l’homologació, el reconeixement, la certificació i el registre de la formació permanent del professorat no universitari de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. S’hi especifica que les activitats “organitzades per entitats col·laboradores requereixen el procés previ d’homologació regulat en aquesta Ordre”, que atindrà a si es compleixen els requisits prevists, els quals, alhora, remeten a allò pautat (línies estratègiques, modalitats, etcètera) tant en el Decret 41/2016 com al Pla Quadriennal.

---

³⁰ La proposta inclosa en aquest treball es planteja des del punt de vista d’una d’aquestes entitats organitzadores.

4.1.2. Àmbit i característiques del curs.

La proposta ha d'adequar-se a tot aquest marc normatiu i, en concret, ha de complir els requisits assenyalats a l'ordre citada a dalt, que regula l'homologació de les activitats de formació permanent³¹. Alhora s'ha de plantejar el cas hipotètic en què aquesta activitat és organitzada per una de les entitats inscrites en el Cens d'Entitats Col·laboradores, ja que és l'única manera que es puguin presentar ofertes formatives a dita homologació³².

Veure Annex 1.

a) Característiques de l'activitat formativa.

Es concep com una activitat formativa de dos nivells, tot i que es dissenyen com a cursos independents perquè la realització del primer no obliga a cursar el segon. Així, hi haurà Nivell 1 i Nivell 2, de manera que el segon el podrien cursar o bé els que hagin superat el primer, o bé professors que ja tinguin algun tipus de formació en educació mediàtica. Ambdós es contemplen com d'introducció a l'educació mediàtica, no obstant això, el Nivell 1 és de caire més teòric que el Nivell 2, on també s'aprofundeix un poc més en la reflexió crítica.

b) Grup.

El curs es dirigeix a tot el professorat de Secundària. La justificació ja s'ha anat explicant fins ara: la intenció és que l'educació mediàtica s'introdueixi de manera transversal dins el currículum³³, per la qual cosa és essencial que el professorat, independentment de la seva àrea i cicle, s'hagi format en aquesta.

---

³¹ Existeix un document de sol·licitud d'homologació que es pot consultar i descarregar aquí: <https://www.caib.es/seucaib/ca/tramites/tramite/1479529> [28-06-17]. *Veure Annex 1.*

³² L'article 19 del Decret 41/2016, que regula la formació permanent del professorat, estableix les normes que regeixen aquest cens, i també quines poden ser les entitats organitzadores.

³³ De fet, a l'article 13 del currículum d'ensenyaments mínims se citen els Elements transversals de l'etapa d'Educació Secundària. El primer d'aquests promou que "la comprensió lectora l'expressió oral i escrita, la *comunicació audiovisual*, les *tecnologies de la informació i la comunicació (...)* s'han de treballar en totes les matèries"; i el quart especifica que "s'han de fomentar mesures perquè els alumnes participin en activitats que els permetin desenvolupar la *creativitat*, la sensibilitat artística, l'*autonomia*, la iniciativa, la feina en equip, l'esperit emprenedor, la confiança en un mateix i el *sentit crític*".

Hauria de ser un curs bàsic per als docents que imparteixen les assignatures d'Educació plàstica, visual i audiovisual I (primer curs), i II (matèria optativa als cursos de segon i tercer). Alhora, hi ha també altres assignatures en què es tracta el tema dels mitjans (els seus codis i llenguatges) de manera directa, com a Llengua catalana i literatura, Llengua castellana i literatura, i a Música.

El curs es dirigeix només al professorat de Secundària per una raó: és convenient concretar el perfil de l'alumnat que ha de ser el destinatari final dels coneixements que s'imparteixen. D'aquesta manera és més senzill i profitós enfocar les explicacions, i alhora els assistents comparteixen experiències professionals similars, pel fet de tractar dia a dia amb unes situacions similars.

Bernabeu (2011, p.111) recorda que és en l'etapa de Secundària, (quan el desenvolupament cognitiu dels alumnes és major) que ja s'aborden, des de diferents àrees, continguts relacionats amb la lectura crítica de la informació; la qual cosa implica saber seleccionar les fonts, així com discernir la informació implícita més enllà de l'explícita, i formar el propi esperit crític.

c) Temporalització.

Introducció a l'educació mediàtica. Nivell I.

El primer curs es desenvoluparà en 24 sessions d'una hora cada una, totes presencials. Concretament, es faran 3 sessions per dia, 2 dies a la setmana, durant 4 setmanes.

Introducció a l'educació mediàtica. Nivell II.

El segon nivell es durà a terme en 27 sessions, d'una hora cada una, de les quals 21 són presencials i 6 de treball autònom. Es faran 3 sessions cada dia, dos dies a la setmana, durant 3 setmanes (18 hores). Es deixarà llavors una setmana lliure per realitzar la part pràctica (es computaran les 6 hores no presencials), i l'última setmana es farà la darrera sessió (3 hores).

Veure Annex 2.

d) Recursos.

Per a la realització d'aquest curs només es requereix disposar d'una aula adequada al número d'assistents, i amb possibilitat de connexió a una xarxa Wi-Fi. En cas contrari, s'hauria de disposar d'una aula d'informàtica addicional. Si no tots els assistents poden fer ús d'un ordinador personal (en cas de fer-se a una aula regular), el centre n'hauria de facilitar alguns. El formador ha de disposar d'ordinador i un projector per fer les explicacions i presentar activitats.

Pel que fa als recursos humans, el curs l'impartirà una sola persona. El perfil ha de ser el d'un docent que s'hagi format en educació mediàtica o bé un periodista, o professional de la comunicació, que es dediqui o s'hagi dedicat al món de la docència. És imprescindible que conegui el context en el que treballen els docents assistents al curs, així com de la idiosincràsia de l'alumnat adolescent. També ha d'estar al dia de les possibilitats pedagògiques de les TIC, i a més ha de conèixer el funcionament i característiques dels mitjans.

4.2. Objectius del curs.

Els objectius generals del curs venen marcats pel que són els objectius generals de la formació permanent del professorat³⁴:

- Actualitzar el professorat per fer front als nous reptes educatius i als canvis que reclama la societat actual / **OG1**³⁵.
- Desenvolupar la interrelació entre la formació del professorat, la innovació, la recerca i l'avaluació per millorar l'èxit educatiu / **OG2**.
- Impulsar la creació de xarxes de centres i personal docent per mitjà del treball col·laboratiu per intercanviar experiències i difondre les bones pràctiques educatives / **OG3**.
- Incorporar als continguts de la formació l'actualització científica i didàctica, la innovació educativa i la capacitació per a les competències professionals / **OG4**.

---

³⁴ Article 5 del Decret 41/2016, que regula la formació permanent del professorat.

³⁵ Indicadors que faré servir després per relacionar els objectius amb els continguts.

Pel que fa als objectius específics, la finalitat del curs no pot ser altra que la d'ajudar als docents a adquirir les competències requerides per a una alfabetització mediàtica i informacional. La formació del professorat és, però, la primera passa per a un propòsit final que és el de la formació dels alumnes. Per tant, el curs ha d'orientar els ensenyaments de cara a la seva aplicació pràctica dins les aules³⁶.

Així, s'han de distingir els objectius en funció de dues direccions: per una banda, la que s'orienta a capacitar els professors en la competència mediàtica i informacional i, per una altra banda, la que es dirigeix a la *transferibilitat de la formació a la pràctica educativa* (una de les funcions de la formació del professorat, segons la normativa que la regula).

S'exposen primer els objectius centrats en l'alfabetització mediàtica i informacional del professorat, per a l'elaboració dels quals he seguit també les indicacions que planteja la UNESCO (2011) en el currículum AMI:

- Situar el sorgiment i evolució històrica de l'educació mediàtica i plantejar el seu marc conceptual / **O1**.
- Millorar el coneixement dels mitjans (així com del seu context sociocultural) i la informació com a eines per a la participació social / **O2**.
- Fomentar la reflexió sobre l'actualitat i el discurs dels mitjans, i promoure el desenvolupament d'una consciència crítica envers aquest / **O3**.
- Conscienciar sobre el poder de la informació i dels mitjans en la formació dels ciutadans, en general, i dels adolescents, en particular / **O4**.
- Oferir pautes d'accés a la informació i fomentar la capacitat per valorar-la, tractar-la i interpretar-la, per tal de convertir-la en coneixement / **O5**.
- Promoure un ús correcte de les TIC com element clau per informar-se i comunicar-se, així com a elements per a l'expressió personal / **O6**.
- Proposar pautes d'anàlisi dels missatges mediàtics que siguin d'ajuda per valorar-ne el seu pes estètic i/o ideològic / **O7**.
- Sensibilitzar el professorat sobre la necessitat de l'alfabetització mediàtica i informacional / **O8**.

---

³⁶ Per elaborar aquests objectius m'he orientat per algunes de les recomanacions recollides a l'*Estat de la qüestió*.

A continuació es presenten els objectius relacionats amb la transferència dels coneixements a la pràctica educativa:

- Promoure la creació de xarxes de docents per compartir experiències relatives a la introducció transversal de l'educació mediàtica / **O9**.
- Fomentar una visió més global del paper de les TIC dins l'educació / **O10**.
- Incentivar la creació de material curricular propi que supleixi l'absència de l'educació mediàtica en els llibres de text / **O11**.
- Proporcionar indicadors per poder avaluar el grau d'alfabetització mediàtica i informacional de l'alumnat / **O12**.
- Fomentar la reflexió vers les estratègies metodològiques més adients per a la inclusió de l'educació mediàtica dins les seves aules / **O13**.
- Proporcionar alguns exemples d'activitats que treguin el màxim rendiment al potencial formador dels mitjans / **O14**.

4.3. Proposta de continguts.

A continuació veurem l'esquema de continguts per a cada un dels cursos (a sota del títol de cada tema s'indiquen els objectius amb els quals es relaciona).

Per a elaborar la proposta s'han tingut en compte diversos elements: primer, els coneixements extrets de la bibliografia específica sobre el tema i que ja s'ha citat en apartats anteriors; llavors, s'han intentat trobar els punts en comú que tenen els autors i estudis esmentats per condensar els continguts principals; finalment, s'han seleccionat i organitzat aquests continguts pensant en les que serien, de manera general, les característiques del grup. No obstant això, és un esquema fàcilment adaptable a les variacions que hi pugui haver pel que fa al nombre d'assistents, coneixements previs, etcètera.

Cada un dels cursos compta amb un primer tema introductori i dos temes que tracten, primer, l'alfabetització mediàtica i, segon, la informacional. Finalment, hi ha un darrer tema que se centra en la transferència a la pràctica docent dels coneixements apresos (en el segon nivell inclou una part de treball autònom).

Introducció a l'educació mediàtica. Nivell I.

Tema 1_Introducció a l'educació mediàtica³⁷.

OG1, OG2, O1, O4, O8

1.1. Esclarint conceptes.

- Educació mediàtica i alfabetització mediàtica.
- Competència mediàtica i competència informacional.
- Recursos (bibliogràfics i en línia) sobre educació mediàtica.

1.2. Inici i evolució de l'educació mediàtica. Context internacional.

1.3. El cas espanyol: normativa i problemàtica. El context autonòmic.

1.4. Reflexió: Per què introduir l'educació mediàtica dins el currículum.

Tema 2_Educació i alfabetització mediàtica³⁸.

OG1, OG2, OG4, O2, O3, O4, O7, O8

2.1. Tres perspectives: l'educació *amb*, *en* i *davant* els mitjans.

2.2. Característiques dels mitjans i els seus llenguatges.

- Mitjans tradicionals i nous. El poder de la imatge.
- Productors: qui fa els mitjans i per a què.
- El fet noticable i l'*agenda-setting*.

---

³⁷ Es presenten, per començar, els conceptes clau de la matèria per evitar confusions i per introduir el tema d'una manera clara, així com un llistat de recursos on trobar-ne informació. Es fa llavors un apunt sobre com i per què es va començar a parlar, en el context internacional, d'educació mediàtica. És adient també indicar l'evolució que ha tingut el tractament d'aquesta matèria en el context espanyol, perquè s'hi circumscriu el marc legal autonòmic, que és en el que es troben els alumnes del curs. Finalment, amb els coneixements bàsics sobre el tema que ja es tenen, es vol plantejar una reflexió (1.4) per, alhora, introduir el tema següent.

³⁸ El propòsit d'aquest tema és que els assistents al curs comencin a adquirir les habilitats que es contemplen en la mencionada competència mediàtica (Ferrés i Piscitelli, 2012 -entre altres-). S'estructura entorn a dos aspectes: primer (3.1), orientació respecte a com poden intervenir els mitjans en el decurs del procés d'ensenyament-aprenentatge, i segon (3.2), introducció a l'educació *en* mitjans (la disposició dels coneixements necessaris sobre el context mediàtic).

Tema 3_Tractament de la informació i competència digital³⁹.

OG1, OG2, OG4, O4, O5, O6

3.1. Accés als mitjans com a font d'informació.

- Accés a i gestió de la informació provinent dels mitjans.

3.2. Alfabetització informacional.

- Recursos, plataformes i fonts d'informació.
- Criteris i estratègies de recerca i selecció d'informació.

Tema 4_Transferibilitat a l'aula⁴⁰.

OG1, OG3, OG4, O9, O10, O11, O13, O14

4.1. Els mitjans i les TIC dins l'aula: una visió més global.

- Com a contingut de l'ensenyament
- Com a recurs per a l'ensenyament
- Com a factors que influeixen en l'aprenentatge.

4.2. Com integren les TIC els docents: procés de 5 etapes.

4.3. Propostes metodològiques.

---

³⁹ Aquest tema focalitza l'atenció en l'alfabetització informacional. La intenció és ajudar als professors a ubicar-se dins l'oceà d'informació que prové dels mitjans perquè llavors puguin orientar millor l'aprenentatge dels seus alumnes. Primer es donaran una sèrie d'indicacions sobre l'educació *amb* mitjans (la diferenciació entre educar *amb/en/davant* els mitjans la fa Bernabeu, 2011, p.71), o sigui, sobre els mitjans com a font d'informació actualitzada, i alhora com a recurs didàctic de suport. Tot seguit s'aprofundirà en les habilitats requerides per a la competència que se centra en el tractament de la informació (com cercar i processar informació, i com usar les TIC eficientment per a aquest propòsit -competència digital-).

⁴⁰ El darrer tema ha de servir perquè els professors reflexionin sobre l'aplicació dels coneixements apresos; en definitiva, és la finalitat darrera del curs. Primer es planteja el paper que poden arribar a jugar els mitjans i les TIC dins el seu dia a dia, per evitar caure en els reduccionisme del que parlen molts autors (la visió que només contempla l'ús instrumental dels mitjans i les TIC, per exemple). Després s'exposen diferents propostes sobre educació mediàtica entorn a les metodologies més adients per a la seva aplicació.

Tema 1_Una educació per al segle XXI⁴¹.

OG1, OG2, O3, O4, O8, O12

1.1. Nou paradigma educatiu. Formar per informar-se.

- Societat de la informació i Societat del coneixement.
- La revolució digital i el nou rol del professor.

1.2. Ampliació del concepte d'alfabetització. La proposta integradora de la UNESCO: Alfabetització Mediàtica i Informacional (AMI).

1.3. Reflexió: AMI com a forma de participació social i com mesura contra la desigualtat.

Tema 2_Educació i alfabetització mediàtica⁴².

OG1, OG2, OG4, O2, O3, O4, O7, O8

2.1. Els mitjans com a agents socioeducatius.

2.2. Els missatges mediàtics: com transmeten el significat els mitjans.

2.3. L'anàlisi crítica dels mitjans.

---

⁴¹ Tema introductor que posa èmfasi en el context que evidencia la necessitat d'una educació i alfabetització mediàtiques. Vol anar d'allò més general a allò més particular: des dels reptes que planteja la societat del segle XXI pel que fa al coneixement i a l'educació, al paper que hi poden jugar els professors que accepten com a propis aquests desafiaments. Ha de ser una explicació que sorgeixi de la pròpia reflexió dels alumnes del curs, arrel del que ja saben sobre l'educació mediàtica i sobre les característiques del seu alumnat. Ara bé, el formador és qui planteja els aspectes a tractar, perquè han de servir de fonament per als temes següents.

⁴² Tema que torna tractar, igual que s'ha fet en el curs de Nivell I, l'alfabetització mediàtica. Ara, però, s'aprofundeix en aspectes relacionats amb l'observació crítica dels mitjans, mentre que en l'anterior es feia una aproximació teòrica al funcionament d'aquests. Es fa una introducció a l'educació *davant* els mitjans, i finalment planteja una exploració de la funció dels mitjans com a eina i plataforma d'expressió personal, de comunicació i de participació social.

- Audiències.
- Publicitat.
- Mitjans i política.

2.4. Creació, expressió, comunicació i participació a través dels mitjans.

Tema 3_Tractament de la informació i competència digital⁴³.

OG1, OG2, OG4, O4, O5, O6

- 3.1. Competència digital i tractament de la informació: aprendre a transformar la informació en coneixement
- 3.2. Tractament de les dades. Utilització crítica i ètica dels continguts.
- 3.3. Estratègies per *ensenyar a aprendre*.
- 3.4. Les TIC com a eina per a l'aprenentatge.

Tema 4_Transferibilitat a l'aula⁴⁴.

OG1, OG3, OG4, O9, O10, O11, O13, O14

- 4.1. Ús educatiu dels mitjans tradicionals i nous. Propostes metodològiques.
- 4.2. Treball autònom: Propostes d'implementació.
- 4.4. Treball autònom: Propostes de formació docent i cooperació.

---

⁴³ Es torna incloure un tema dedicat a la competència digital i de tractament de la informació. Durant el curs del primer nivell s'incidia en les estratègies de recerca i selecció, mentre que ara es fa en les del tractament eficient d'aquesta. Es posa èmfasi en el paper que pot jugar el professor no només com a transmissor de continguts d'una matèria, sinó com a transmissor de procediments per a l'aprenentatge (units avui dia a les TIC, aspecte que també es tracta aquí).

⁴⁴ Aquest tema ha de combinar les sessions presencials amb el percentatge que es contempla d'hores no presencials, o sigui, feina autònoma per part dels professors. La intenció és que puguin posar en pràctica alguns dels coneixements apresos durant el curs. El primer apartat és introductori i presenta, igual que s'havia fet en el curs anterior tot i que més breument, propostes metodològiques i alguns exemples d'activitats per implementar l'educació mediàtica. Per acabar el curs, els assistents hauran d'elaborar una o més propostes enfocades a la seva matèria, així com algunes idees per fomentar la cooperació entre docents.

4.4. Estratègia metodològica.

El desenvolupament d'aquest curs no s'entén sense la interacció constant dels assistents. L'activitat formativa ha d'ajudar els professors a millorar la seva activitat professional, de manera que és imprescindible que els coneixements que es transmeten sedimentin sobre la base de la seva experiència.

Així, el procés d'ensenyament-aprenentatge s'ha de regir per un mètode inductiu i intuïtiu, en tant que serà a partir de la pròpia experiència (i dels casos particulars que es vulguin exposar a classe) que s'arribarà als coneixements que s'han d'assolir. L'estratègia metodològica, per tant, estarà basada en l'experiència dels alumnes (professors en formació permanent, aquí).

Això vol dir que les característiques del grup seran determinants a l'hora de fer el plantejament metodològic, i aquestes poden/solen variar. No obstant això, el formador ha de transmetre, més enllà dels continguts, informació sobre quines són les metodologies més adients per a l'educació mediàtica. I la millor manera de fer això és usant-les per al propi desenvolupament del curs de formació.

Està clar, pel que dèiem al principi, que ha de ser una metodologia activa, on la participació de l'alumnat sigui el motor de les explicacions que s'han de fer. Com ja s'ha comentat a la justificació dels continguts triats per al curs, el formador sí que ha d'organitzar les sessions, com és natural, i orientar els aspectes que s'han de tractar per tal d'assolir els objectius didàctics marcats.

En aquest sentit, es potencia la figura del docent com a guia per a l'aprenentatge dels alumnes, que és una de les premisses sobre la que se sustenten els nous models didàctics⁴⁵. El nou rol del professor, les conseqüències educatives de la irrupció d'internet, les TIC, la web 2.0., etcètera, són tot qüestions que, a més, es contempen com a continguts

---

⁴⁵ És una de les conseqüències del canvi de paradigma educatiu sorgit dels requeriments que plantegen les noves societats. Les oportunitats sorgides de, per exemple, l'entrada d'internet (i les TIC) dins les aules ha modificat les pròpies metodologies. Per una altra banda, "permet desenvolupar línies de treball que tenen una relació estreta amb els postulats de l'educació mediàtica: internet com a centre de recursos, com a via de comunicació, i com a plataforma de producció de missatges" (Bernabeu, 2011, p.216).

d'aquest curs d'introducció a l'educació mediàtica. Així, per tant, el lligam que hi ha d'haver entre el *què* s'ensenya i el *com* s'ensenya es justifica per sí mateix.

La metodologia variarà en funció dels temes i de les activitats plantejades durant el curs, però hi ha algunes estratègies més adequades que altres pel que fa al tractament dels continguts de l'educació mediàtica, com recorda Bernabeu (2011, p.203). Totes es basen en mètodes d'ensenyament actius, com diem, la qual cosa propicia tècniques actives que permetin la participació i implicació de l'alumnat, amb activitats pensades per a propòsits específics.

Parlam, per exemple, d'estratègies com l'aprenentatge cooperatiu o l'aprenentatge basat en problemes, i tècniques com l'estudi de casos, la feina per projectes, el *role playing* o l'ús de la carpeta d'aprenentatge, entre moltes altres. El docent les farà servir en funció dels objectius didàctics marcats, i també depenent del grup i la seva predisposició o motivació.

Metodologies com la mencionada feina per projectes, "són apropiades per a l'educació mediàtica pel que tenen d'investigació, autonomia i cooperació". Per exemple, per a feines relacionades amb la producció de documents multimèdia (més complexa que no pas la tradicional) s'aconsella el treball en equip o col·laboratiu "perquè facilita una major aportació d'idees per resoldre els problemes de disseny, producció, etcètera, i permet la rotació i l'optimització de recursos" dels centres (Aparici *et.al.*, 2010, p.49).

L'estratègia basada en el tractament de la informació serà clau per al curs que aquí plantejam. Com sabem, una de les potes de l'alfabetització mediàtica i informacional és l'adquisició d'habilitats per al processament d'informació (recuperació, comprensió i transferència). El docent haurà de fer servir, i alhora demandar als alumnes, sistemes que ajudin a aquest propòsit: esquemes, mapes conceptuais, taules comparatives, línies temporals, etcètera.

En aquest context també s'ha de contemplar la inclusió de les TIC, que usades adequadament poden ser una eina valuosa per al docent. En moltes ocasions s'introdueixen fent servir una metodologia tradicional, però si el que vol el professor és "guiar l'aprenentatge dels seus alumnes, fomentant la interacció i l'aprenentatge col·laboratiu seguint els postulats del constructivisme social de

Vygostsky o l'aprenentatge per descobriment de Bruner, tenen en les TIC un gran aliat", escriu Belloch (2012, p.7).

Segons Bernabeu (2011), l'aplicació de les tecnologies a l'educació "potencia l'aprenentatge visual, augmenta la participació de l'alumnat, la seva motivació i la seva creativitat". A més, també ajuda "a fer les classes més atractives i documentades" (p.215). El professorat però, haurà d'estar format tant a nivell pedagògic com instrumental. Aquest és el factor principal, segons Belloch (2012, p.7), d'entre tots els que intervenen en l'ús de les TIC en educació (com poden ser infraestructures, actituds, suport de l'equip directiu, etcètera).

La introducció de les TIC dins l'aula és un tema clau dins el desenvolupament de l'educació mediàtica, malgrat s'hagi de tornar incidir en el que explica Bernabeu (2011): és necessari que es transcendeixi la mera tecnologia; l'alumne ha d'aprendre a, amb les TIC, accedir a la informació, seleccionar documents d'interès, reelaborar-los, transcriure'ls; que aquesta informació procedeixi de les més diverses fonts en distints formats; i a adquirir certa consciència crítica respecte aquesta informació (p.215).

4.5. Avaluació.

La proposta per a aquest curs de formació permanent es basa en una avaluació continuada. Per començar es farà una prova inicial (avaluació diagnòstica) molt senzilla per tal de conèixer el nivell de coneixements del professorat assistent, la qual cosa permetrà fer les modificacions pertinents a l'índex de continguts i/o a la preparació de les sessions i metodologia a emprar.

Veure Annex 3.

Durant el desenvolupament del curs s'aniran realitzant activitats diverses que han de servir per corroborar el grau de seguiment de les sessions per part dels alumnes (avaluació formativa). Val a dir que per al reconeixement de la formació permanent serà requisit necessari l'assistència a almenys un 85 per cent de la fase presencial. A més d'això, però, es valorarà com a imprescindible la participació activa del professorat assistent.

Finalment es realitzarà una activitat avaluativa de síntesi (avaluació sumativa) que consistirà en la realització d'una proposta d'implementació.

En aquesta sí que hi haurà alguna variació entre el Nivell I i II. Per al primer curs es demanarà l'elaboració, i presentació el darrer dia de classe, d'una proposta que relacioni els continguts vistos amb la matèria que cada professor imparteix. La finalitat és que demostrin que tenen els coneixements necessaris per poder introduir l'educació mediàtica des del seu àmbit particular.

Per al segon curs es demanarà que s'elabori també una proposta d'implementació però a més s'haurà de posar en pràctica amb el seu alumnat durant una o varies sessions. Pot tractar-se de la planificació d'una sèrie d'activitats o, en cas de no poder dur a terme la posada en pràctica, el disseny d'una estratègia d'incorporació dels principis i continguts de l'educació mediàtica al llarg del curs. Es contemplen 6 hores de treball autònom no presencial que s'han de destinar a això (hi haurà un marge de gairebé dues setmanes entre les darreres sessions, per poder realitzar aquesta activitat i llavors presentar-la a classe davant els companys el darrer dia de curs).

Aquestes activitats s'avaluaran, en ambdós cursos, mitjançant una rúbrica⁴⁶. Per al Nivell I, l'activitat tindrà un valor del 40 per cent (la resta és d'assistència i intervenció a classe), mentre que per al Nivell II serà d'un 50 per cent.

Autoavaluació.

Per millorar la qualitat del procés d'ensenyament-aprenentatge el coordinador del curs pot realitzar autoavaluacions per mitjà de qüestionaris que valorin tots els aspectes de la planificació (formulació d'objectius, selecció de continguts i d'estratègies metodològiques i d'avaluació).

En finalitzar els dos cursos es passarà una enquesta de satisfacció als assistents per tal que puguin valorar el desenvolupament d'aquest. És un instrument d'autoavaluació docent perquè a partir dels resultats es poden extreure conclusions sobre la feina feta i elaborar propostes de millora.

Veure Annex 5.

---

⁴⁶ *Veure Annex 4.*

4.6. Planificació de les sessions: exemple.

NIVELL I	N1T3
Tema 3: Tractament de la Informació i competència digital.	
<u>Temporalització</u> Set sessions de 55' cada una (durant tres dies de classe).	
Ja s'han vist (N1T2) les característiques principals dels mitjans (llenguatges, categories, missatges). Ara es presenten aquests com a font d'informació, i alhora s'aprofundeix en la competència informacional: pautes per iniciar una cerca, recursos tradicionals (catàlegs, biblioteques) i nous (web) d'accés a la informació.	
<u>Continguts</u> <ul style="list-style-type: none"> • Alfabetització informacional.<ul style="list-style-type: none"> - Recursos, plataformes i fonts d'informació. - Criteris i estratègies de recerca i selecció d'informació. • Els mitjans com a font d'informació.<ul style="list-style-type: none"> - Accés a i gestió de la informació provinent dels mitjans.	
<u>Objectius</u> <ul style="list-style-type: none"> • Conèixer recursos i practicar estratègies d'accés a la informació. • Aprendre a fer un ús correcte de les TIC com element clau per informar-se i comunicar-se. • Aprendre pautes d'accés a la informació provinent dels mitjans. • Fomentar la capacitat per valorar aquesta informació, tractar-la i interpretar-la, per tal de convertir-la en coneixement. • Prendre consciència sobre el poder de la informació i dels mitjans en la formació dels ciutadans, en general, i dels adolescents, en particular.	
<u>Avaluació:</u> s'avaluarà la participació activa en les activitats de classe.	

<u>Desenvolupament</u>	18/01/2018	<u>Temps</u>
De les tres sessions del dia, només la darrera es dedica a aquest tema (les dues primeres, a tancar el tema anterior). Així, es disposa d'un total de 55 minuts.		
<ul style="list-style-type: none"> • Presentació del tema → es distribueix un qüestionari que ha de servir perquè avaluïn individualment les seves pròpies estratègies de cerca i tractament de la informació. La intenció és que <i>aprenquin a aprendre</i> a partir de la reflexió (estratègia metacognitiva). Es comenta en veu alta un cop finalitzat. 	10'	
	10'	
<ul style="list-style-type: none"> • Activitat de desenvolupament → A partir de les idees sorgides s'inicia una breu explicació sobre el tema: conceptes clau, etapes de l'alfabetització informacional, habilitats i destreses de la competència informacional i digital, fonts generals d'informació, cercadors, informació acadèmica, citacions, etcètera. 	35'	
<u>Desenvolupament</u>	23/01/2018	<u>Temps</u>
Es disposa d'un total de 165 minuts.		
<ul style="list-style-type: none"> • Activitat de desenvolupament → Debat. - Es fan tres grans grups de deu persones per facilitar el debat. Després es subdivideix cada gran grup en dos subgrups de cinc persones. Cada subgrup tria un portaveu. - Cada un dels subgrups ha d'adoptar un punt de vista: o bé aquell que defensa les fonts tradicionals d'informació, o bé aquell que defensa Internet (webs, blocs, wikis...) com la font primera d'informació. La intenció no és determinar la primacia d'un sobre un altre, perquè són complementaris, sinó que surtin i es valorin els avantatges i desavantatges de cada un. - Cada gran grup discutirà sobre això i, al finalitzar, els sis portaveus presentaran les principals idees que hagin sorgit per posar-les en comú amb les dels altres grups. 	20'	
	15'	

<ul style="list-style-type: none"> • Activitat de desenvolupament → Grup d'investigació. - Es fa primer de tot una pluja d'idees en veu alta, que respongui a la següent qüestió: "Quin tipus d'informació podem extreure dels mitjans de comunicació i com es pot emprar dins l'aula?". A partir de les respostes es planteja l'activitat: - Han de formar sis grups de cinc persones. - Cada grup ha d'investigar un mitjà en concret (si es formen sis grups, es poden analitzar: premsa diària, revistes, ràdio, televisió, cinema, Internet) per llavors explicar: quin tipus d'informació ofereix, com s'accedeix a ella, les característiques dels seus missatges, quins usos didàctics se'n pot fer. - Finalment, cada grup exposa la seva investigació oferint així un panorama general de tot el tema. 	<p>20'</p> <p>5'</p> <p>45'</p> <p>20'</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Activitat de desenvolupament → Exemple o cas pràctic. - Es planteja un tema històric (la Guerra Civil espanyola per exemple), per llavors exposar com es podria tractar dins l'aula fent ús dels mitjans d'informació (hemeroteques per obtenir informació de l'època i cinema, per exemple, com a mitjà que representa realitats socials i històriques des d'una perspectiva artística). 	<p>40'</p>	
<u>Desenvolupament</u>	25/01/2018	<u>Temps</u>
<p>Aquestes tres sessions que tanquen el tema es desenvolupen a la Sala d'Investigadors de la biblioteca pública Can Sales (Palma). És un espai que permet situar els alumnes en un context físic, i no només virtual, d'informació.</p>		
<p>Es disposa d'un total de 165 minuts.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> • Activitat de desenvolupament → Intervenció d'un expert (bibliotecari de Can Sales), que fa una explicació sobre biblioteconomia i documentació que ha de servir per donar eines d'accés a la informació que es troba allà. 	<p>20'</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Activitat de desenvolupament → Per tancar aquesta intervenció, també es fa referència a les hemeroteques, com a paradigma dels 	<p>20'</p>	

- Manual de Bonich, Cervera i Santos (2010). “Competències Informacionals”.
- “Tratamiento de la información y competencia digital”, capítol de García González (2012), publicat a: *Aulas del siglo XXI: retos educativos*.
<http://www.mecd.gob.es/dctm/?documentId=0901e72b8164d2c9>
- Currículum per a professors de la UNESCO (2011). Mòdul 8.
- Alguns recursos en xarxa on compartir experiències relacionades amb la informació mediàtica i informacional:
<http://www.informationliteracy.org.uk/teaching/>
<http://www.cmu.edu/teaching/solveproblem/strat-criticalthinking/index.html>
- Article d’ Aguaded i Muñoz (2012), “La competencia digital en el alumnado con necesidades especiales. Uso de ordenadores, tabletas, internet, e-books y narraciones digitales en el aula”.

5. Conclusions.

L'anàlisi del context en què s'hauria d'emmarcar aquesta proposta de curs evidencia una sèrie de qüestions. Allò més rellevant, des del meu punt de vista, és la constatació de la manca de suport per part de l'Administració cap a l'educació mediàtica (l'alfabetització informacional s'ha tractat més) malgrat es reclamin de manera gairebé urgent mesures al respecte (UNESCO, Comissió Europea, Consell de l'Audiovisual de Catalunya, Associació de Periodistes de les Illes Balears, etc.).

Citàvem abans a Margalef quan deia que les lleis, per sí mateixes, no produeixen cap canvi perquè necessiten d'altres impulsos. Però hauríem d'afegir que si des del nivell legislatiu o normatiu ja no es contempla l'educació mediàtica, poc es pot avançar. De fet, si es duen a terme a dia d'avui propostes interessants en aquest àmbit, és per iniciativa dels propis docents.

Aquests professors són, majoritàriament, autodidactes pel que fa als seus coneixements al respecte. Com demostren els estudis sobre competència mediàtica i informacional, els millors resultats es donen en docents que, *motu proprio*, s'ha interessat pel tema. Això és així perquè les possibilitats de formació del professorat en aquesta matèria són molt baixes, tot i que la totalitat dels autors consultats senyalen que la primera passa en la consecució d'una plena alfabetització mediàtica i informacional la formació del professorat.

Un panorama que requereix d'alguna actuació al respecte, perquè obviar el problema és més perjudicial del que sembla. És imprescindible que els alumnes d'avui siguin demà (o sense haver d'esperar a *demà*) persones autònomes i crítiques davant l'enorme quantitat d'influències externes que els arriben a través dels nous mitjans i generalment per canals audiovisuals. És clar que aquesta no és una feina que pertoqui només a l'educació formal, però és inconcebible que aquesta no hi dediqui encara un atenció més específica.

La proposta de formació permanent del professorat en educació mediàtica pretén oferir una primera aproximació al tema. Com se deia a *l'estat de la qüestió*, hi ha una majoria d'autors que creuen que és millor introduir l'educació mediàtica de manera transversal en el sistema educatiu. Així, per tant, el curs

s'ha de dirigir al cos docent en general. Si més no, perquè prengui consciència que en qualsevol moment del curs és possible incloure alguna activitat que ensenyi als alumnes a fer un millor tractament de la informació i a ser més crítics amb els mitjans i els seus missatges.

És imprescindible també que els professors siguin hàbils en la competència informacional, perquè és l'única manera que puguin ensenyar pautes adients als alumnes. Als instituts podem veure dia a dia que els joves, malgrat saber emprar infinitat de dispositius electrònics, tenen grans dificultats fins i tot per presentar un bon treball a ordinador. En aquestes tasques, a més, es nota una absència total de selecció de la informació. Una manca de criteri que els impedeix, generalment, distingir entre *bona* i *mala* informació. Han d'aprendre, per tant, a ser competents en un món en què la informació és *poder* i alhora entendre que han de lluitar per no ser constantment un *target* de mercat.

Són qüestions, totes aquestes, que semblen transcendir, com dèiem, les competències del professorat i el context de l'educació formal. I és així en gran part. Però tampoc hi poden quedar al marge. I la seva implicació ha de ser significativa, si volen que l'aprenentatge ho sigui, incorporant els continguts de l'educació mediàtica i informacional per mitjà de metodologies actives.

La realització d'aquest treball ha permès dibuixar el context en què es podria dur a terme una proposta com aquesta, i es demostra que és plenament factible. La gran quantitat d'informació trobada durant el procés de recerca bibliogràfica ha permès plantejar dos cursos enlloc d'un, ja que s'han percebut dos nivells d'aproximació al tema, un bastant més reflexiu que l'altre. Per tant, es proposa una primera introducció a la temàtica, que plantejaria els conceptes i coneixements imprescindibles, i un segon nivell que remarca aspectes tractats en el primer però hi aprofundeix pel que fa a la formació de l'esperit crític.

Com s'ha comentat anteriorment, però, és només una primera proposta que s'hauria d'adaptar en funció de les condicions en què es dugués a terme. No obstant això, s'ha intentat fer una selecció acurada dels continguts (seleccionats d'entre molta informació) per oferir, en la mesura del possible, una primera visió d'allò que és l'educació mediàtica i com es podria aplicar.

6. Referències Bibliogràfiques

- Aguaded, I. i Pérez, M. (2012). Estrategias para la alfabetización mediática: Competencias audiovisuales y ciudadanía en Andalucía. *New approaches in educational research*, 1, 25-30.
- Aguaded-Gómez, J.I. (2011). La educación mediática, un movimiento internacional imparabile: La ONU, Europa y España apuestan por la educomunicación. *Comunicar*, 37, 7-8.
- Aguaded-Gómez, J.I i Muñoz, M. (2012). La competencia digital en el alumnado con necesidades especiales. Uso de ordenadores, tabletas, internet, e-books y narraciones digitales en el aula. *I Congreso Virtual Internacional sobre Innovación Pedagógica y Praxis Educativa INNOVAGOGIA*. Recuperat de: http://rabida.uhu.es/dspace/bitstream/handle/10272/7505/La_competencia_digital_alumnado.pdf?sequence=2 [4-08-2017].
- Ambrós, A. i Breu, R. (2011). *10 ideas clave. Educar en medios de comunicación: La educación mediática*. Barcelona: Graó.
- Aparici, R., Campuzano, A., Ferrés, J. i García, A. (2010). *La educación mediática en la escuela 2.0*. Informe recuperat de: http://www.ite.educacion.es/images/stories/congreso/descripcion_antonio_campuzano.pdf [24-05-2017].
- Barbas, Á. (2012). Educomunicación: Desarrollo, enfoques y desafíos en un mundo interconectado. *Foro de Educación*, 14, 157-175.
- Belloch, C. (2012) Las Tecnologías de la Información y Comunicación en el aprendizaje. Material docente. Departamento de Métodos de Investigación y Diagnóstico en Educación. Universidad de Valencia. Recuperat de: <http://www.uv.es/bellochc/pedagogia/EVA1.pdf> [24-05-2017].
- Bonich, M., Cervera, A. i Santos, G. (2010). *Competències informacionals*. Barcelona: FUOC.
- Bernabeu Morón, N. (2011). *Alfabetización mediática y competencias básicas*. Madrid: Ministerio de Educación.

- Buckingham, D. (2003). *Media Education: Literacy, Learning, and Contemporary Culture*. Cambridge/Oxford: Polity Press-Blackwell Publishing.
- Camps, V. (2008). Educar en un entorno audiovisual. *Participación Educativa*, 9, 88-94.
- Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Decret 41/2016, de 15 de juliol, pel qual es regula la formació permanent del professorat de l'ensenyament no universitari de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. BOIB, de 16 de juliol de 2016, núm.90.
- Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Resolució del conseller d'Educació i Universitat de dia 16 de març de 2016 pel qual s'aprova el Pla quadriennal de formació permanent del professorat 2016-2020. BOIB, de 31 de març de 2016, núm.41.
- Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Ordre del conseller d'Educació i Universitat de dia 24 d'abril de 2017 per la qual es regula l'homologació, el reconeixement, la certificació i el registre de la formació permanent del professorat no universitari de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. BOIB, de 6 de maig de 2017, núm.54.
- Ferrés, J. i Piscitelli, A. (2012). La competencia mediática: propuesta articulada de dimensiones e indicadores. *Comunicar*, 38, 75-82.
- Ferrés, J., Aguaded, I. i García M. (2012). La competencia mediática de la ciudadanía española. Competencias y retos. *Icono 14*, 10/3, 23-42.
- Ferrés, J. (2007) La competencia en comunicación audiovisual: propuesta articulada de dimensiones e indicadores. *Comunicar*, 29, 100-10.
- Frau-Meigs, D. i Torrent, J. (Eds.) (2009). Mapping Media Education Policies in the World. Visions, Programmes and Challenges. *New York: The United Nations-Alliance of Civilizations in co-operation with Grupo Comunicar*.
- Gabelas Barroso, J.A. (2007). Una perspectiva de la educación en medios para la comunicación en España. *Comunicar*, 28, 69-73.

- García-Ruiz, R., Sandoval, Y., i de Cos Ahumada, C. (2013). La educación mediática en la formación profesional. Propuesta de inclusión. *Edmetic: Revista de Educación Mediática y TIC*, 2, 37-55.
- García-Ruiz, R., Ramírez-García, A. i Rodríguez-Rosell, M. (2014). Educación en alfabetización mediática para una nueva ciudadanía prosumidora. *Comunicar*, 43, 15-23.
- Gutiérrez, A. i Tyner, K. (2012). Educación para los medios, alfabetización mediática y competencia digital. *Comunicar*, 38, 31-39.
- Jacquinet, G. (1999). Educar en los medios de comunicación para favorecer la democracia. *Comunicar*, 13, 29-35.
- Margalef Martínez, J.M. (2010). *Retos y perspectivas educativas de la alfabetización mediática en España: consulta a expertos*. Madrid: Ministerio de Educación.
- Masterman, L. (2001). *La enseñanza de los medios de comunicación*. Madrid: Ediciones de la Torre.
- Medina, A. i Ballano, S. (2015). Retos y problemáticas de la introducción de la educación mediática en los centros de secundaria. *Revista de Educación*, 369, 135-158.
- Pérez Tornero, J.M. (2008). *Comunicación y educación: cuestiones clave*. Guía recuperada de:
<http://www.mediamentor.org/es/content/comunicaci%C3%B3n-y-educaci%C3%B3n-cuestiones-clave> [6-06-2017].
- Pérez-Tornero, J. i Tayie, S. (2012). La formación de profesores en educación en medios: currículo y experiencias internacionales. *Comunicar*, 29, 10-14.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, Vol.9, 5, NCB University Press. Recuperat de [11-06-2017]:
<http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>

- Ramírez-García, A. i González-Fernández, N. (2016). Competencia mediática del profesorado y del alumnado de educación obligatoria en España. *Comunicar*, 49, 49-58.
- Santos Arozarena, A. (2015). *La Educación en Medios en el sistema educativo español: el caso de Canarias. Análisis de la alfabetización mediática en el marco de la Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa (LOMCE)* (Treball Final de Màster). Universidad de La Laguna.
- Santos Martínez, C.J. (2013). Educación Mediática e Informativa en el contexto de la actual Sociedad del Conocimiento. *Historia y Comunicación Social*, 18, 781-795.
- UNESCO (2011). *Alfabetización Mediática e Informativa. Curriculum para profesores*. Quito, La Habana y San José.
- UNESCO (2005). *Hacia las sociedades del conocimiento*. París.
- Villegas Simón, I.M. (2014). *Alfabetización mediática y cultura escolar: Adquisición y uso de competencias mediáticas dentro y fuera del entorno escolar* (Treball Final de Màster). Universitat Autònoma de Barcelona. <http://ddd.uab.cat/record/123459>
- Wilson, C. (2012). Alfabetización mediática e informativa: proyecciones didácticas. *Comunicar*, 39, 15-24.

Annex 1: Fitxa descriptiva del curs (I).

FITXA DEL CURS	
Títol de l'activitat	Introducció a l'educació mediàtica. Nivell I
Entitat responsable	Centre de formació Mallorca
Curs escolar	2017-2018
Línia estratègica	TIC i competència digital
Modalitat	Formació per àmbits (FA)
Àmbit territorial	Mallorca
Destinatari de la formació	Professorat de Secundària
Forma de participació	Presencial
Hores totals	24
Hores presencials	24
Places	30
Cost de la inscripció	35
Data d'inici	9 de gener de 2018
Data d'acabament	1 de febrer de 2018
Lloc de realització i localitat	Seu de l'entitat. Inca.
Calendari i horari	Dimarts i dijous De 17 a 20h

Annex 1: Fitxa descriptiva del curs (II).

FITXA DEL CURS	
Títol de l'activitat	Introducció a l'educació mediàtica. Nivell II
Entitat responsable	Centre de formació Mallorca
Curs escolar	2017-2018
Línia estratègica	TIC i competència digital
Modalitat	Formació per àmbits (FA)
Àmbit territorial	Mallorca
Destinatari de la formació	Professorat de Secundària
Forma de participació	Presencial
Hores totals	27
Hores presencials	21
Places	30
Cost de la inscripció	40
Data d'inici	3 d'abril de 2018
Data d'acabament	3 de maig de 2018
Lloc de realització i localitat	Seu de l'entitat. Inca.
Calendari i horari	Dimarts i dijous de 17 a 20h: dies 3, 5, 10, 12, 17 i 19 d'abril i dijous 3 de maig *24 i 26 d'abril: no presencial

Annex 2: Proposta de temporalització.

TEMPORALITZACIÓ <i>Introducció a l'educació mediàtica. Nivell I.</i>		
TEMA 1	Quatre sessions d'una hora	Dimarts 9 i dijous 11 de gener
TEMA 2	Set sessions	Dijous 11, dimarts 16 i dijous 18
TEMA 3	Set sessions	Dijous 18, dimarts 23 i dijous 25
TEMA 4	Sis sessions	Dimarts 30 de gener i dijous 1 de febrer
TEMPORALITZACIÓ <i>Introducció a l'educació mediàtica. Nivell II.</i>		
TEMA 1	Tres sessions d'una hora	Dimarts 3 d'abril
TEMA 2	Sis sessions	Dijous 5 i dimarts 10
TEMA 3	De tres a cinc sessions	Dijous 12 i dimarts 17
TEMA 4	De sis a vuit sessions (1)	Dimarts 17 i dijous 19
S'interrompen les classes des de dia 19 d'abril fins dia 3 de maig. Durant aquest període hi ha sis hores de treball autònom; el darrer dia de classe servirà per exposar les propostes dels professors.		
TEMA 4	De sis a vuit sessions (2)	Dijous 3 de maig

Annex 3: Proposta de prova inicial d'avaluació (I).

PROVA DIAGNÒSTICA INICIAL <i>Introducció a l'educació mediàtica. Nivell I.</i>	
1.	Què és l'educació mediàtica?
2.	Què implica assolir la competència mediàtica? Quines habilitats requereix?
3.	Indica la funció (o funcions) que, segons la teva opinió, poden tenir els mitjans dins l'aula.
4.	Com penses que pot contribuir l'educació mediàtica a l'assoliment de les competències bàsiques?
5.	Què significa <i>transformar la informació en coneixement</i> ?
6.	Com a docent, com creus que pots ajudar a millorar el tractament que els alumnes fan de la informació?
7.	Quines diries que són les estratègies metodològiques més adequades per a la implementació de l'educació mediàtica?
8.	Com podria millorar la formació dels docents en educació mediàtica?

Annex 3: Proposta de prova inicial d'avaluació (II).

<p style="text-align: center;">PROVA DIAGNÒSTICA INICIAL</p> <p style="text-align: center;"><i>Introducció a l'educació mediàtica. Nivell II.</i></p>
<p>1. Pot ajudar un canvi normatiu a la introducció de l'educació mediàtica dins l'educació formal?</p>
<p>2. Coneixes alguna iniciativa docent que promogui la implementació dels principis de l'educació mediàtica?</p>
<p>3. Saps a què fa referència la UNESCO quan parla d'Alfabetització Mediàtica i Informacional?</p>
<p>4. En quin sentit pot contribuir l'educació mediàtica a millorar la qualitat democràtica d'una societat i evitar la desigualtat?</p>
<p>5. Quins coneixements penses que són necessaris, o què cal saber, per analitzar críticament els mitjans i els seus missatges?</p>
<p>6. Com creus que es pot ensenyar a utilitzar èticament la informació?</p>
<p>7. Com creus que es pot ensenyar a utilitzar els mitjans com a eina per a l'expressió personal i per a la participació social?</p>
<p>8. Quin és, segons tu, el rol del professor en tot aquest context?</p>

Annex 4: Proposta de rúbrica per avaluar l'activitat síntesi final.

Críteris / Qualificació	EXCEL·LENT (4)	BÉ (3)	SUFICIENT (2)	INSUFICIENT (1)
La proposta s'ajusta als requeriments plantejats	Segueix les indicacions enunciades i assoleix els objectius marcats. Demostra que el treball autònom s'ajusta a les hores fixades.	Segueix les indicacions enunciades però assoleix només parcialment els objectius. El treball autònom s'ajusta a les hores fixades.	Demostra que el treball autònom s'ajusta a les hores fixades però no assoleix els objectius marcats per a aquesta activitat.	Demostra que no ha dedicat el temps suficient a la realització de la proposta. No assoleix cap dels objectius marcats per a l'activitat.
Desenvolupa l'activitat seguint els paràmetres teòrics	Demostra que ha après els continguts i els incorpora havent-los treballat des d'un plantejament personal i des de la reflexió.	Demostra que coneix els continguts explicats perquè els aplica idòniament en el plantejament de la proposta.	Fa referència als continguts vistos a classe però no els incorpora de manera efectiva en la seva activitat.	Realitza l'activitat sense fer referència als continguts vistos, ni en el plantejament teòric ni en la proposta d'aplicació.
La proposta és realista	Demostra que ha reflexionat sobre la seva experiència docent per adequar la proposta a aquesta realitat.	Demostra que ha treballat des de l'experiència docent i la proposta s'ajusta al dia a dia d'una aula.	La proposta planteja situacions realistes però no demostra que hagi treballat des de la seva experiència.	No planteja una proposta realista, sinó ideal, sense tenir en compte el dia a dia d'una aula.
La proposta és innovadora	Les propostes són originals i no extretes de les sessions del curs. Incorpora idees per impulsar xarxes de col·laboració docent.	Fa propostes d'implementació originals però es limita a les referents al desenvolupament d'unes sessions a l'aula.	Les propostes que fa són adequades però es basen en idees que han sorgit durant el desenvolupament del curs.	El plantejament de la proposta no és original. Es limita a fer una transposició dels continguts teòrics.
L'aplicació a l'aula s'ha fet correctament* (*Només per Nivell II)	Demostra que ha posat en pràctica la proposta i que n'ha avaluat el resultat. Incorpora propostes de millora.	Demostra que ha posat en pràctica la proposta i que n'ha avaluat el resultat.	Demostra que ha posat en pràctica, total o parcialment, la proposta.	No demostra que hagi posat en pràctica la proposta.

Annex 5: Proposta d'enquesta per fer autoavaluació.

ENQUESTA DE SATISFACCIÓ					
Valora les següents afirmacions, tenint en compte que:					
1 = Totalment en desacord.					
2 = En desacord.					
3 = Ni d'acord ni en desacord.					
4 = D'acord.					
5 = Totalment d'acord.					
	1	2	3	4	5
a) El curs ha respost a les meves expectatives					
b) L'organització ha estat clara i eficient					
c) L'estructura i planificació de les sessions ha estat adequada					
d) La selecció dels continguts ha estat l'adient					
e) Les explicacions han estat clares i dinàmiques					
f) Les activitats han ajudat a assimilar els continguts					
g) Les possibilitats de transferència a la pràctica docent són altes					
h) Les hores de treball autònom són ajustades					
i) Hi ha correlació, i no hi ha solapaments, entre el Nivell I i II *					
* A contestar només aquells que hagin assistit als dos cursos.					
Observacions:					

Annex 6: Materials per a les sessions (N1T3).

Qüestionari inicial⁴⁷	
<i>Avalua la teva competència informacional</i>	
1.	Has de documentar-te sobre un tema que no coneixes: Què és el primer que fas?
2.	Avalues, primer de tot, el “problema” que tens davant i què requereixes per solucionar-lo? O directament iniciis la cerca?
3.	Elabores algun tipus d’esquema de les fonts d’informació possibles? Hi inclous els mitjans de comunicació?
4.	Saps diferenciar entre les fonts primàries, secundàries i terciàries?
5.	Quins són els mecanismes de recerca que fas servir? Revises índexs i esquemes de continguts per fer la recerca més eficient, o no?
6.	Quins criteris segueixes a l’hora de valorar i seleccionar la informació?
7.	Saps com citar correctament la informació trobada?
8.	Quin és el principal problema que tens a l’hora de tractar la informació trobada?

---

⁴⁷ Elaborat a partir de les indicacions de la UNESCO (2011, p. 144).

Cas pràctic

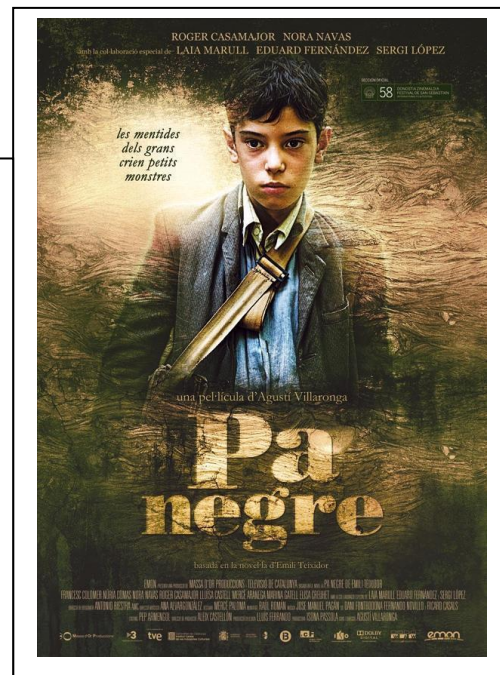
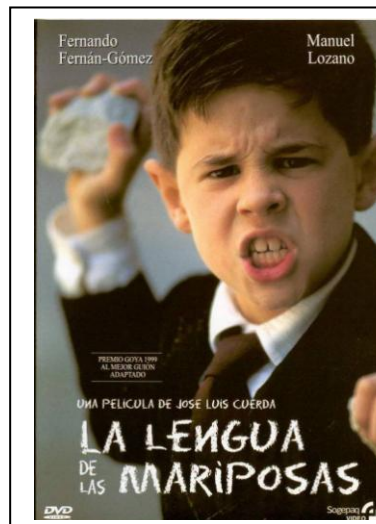
Els mitjans com a font d'informació

La Guerra Civil espanyola a través dels mitjans. Exemples⁴⁸:

Premsa

Cinema

Ràdio: "La radio, arma de propaganda"⁴⁹

⁴⁸ <http://www.elperiodico.com/es/noticias/politica/portadas-diarios-18-julio-1936-guerra-civil-5255470>

⁴⁹ <http://www.elperiodico.com/es/noticias/tele/radio-guerra-civil-espanola-5270989>

